

EGO

JUNI 1985

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

**In dit
nummer o.a.:**

- „Geen maatjes worden met het volk, sergeant!”
- Star Wars • Jongerenjaar 1985 • Eigen baas
- Leven, wonen en werken in Seedorf
- Een psychologisch onderzoek

MAANDBLAD VAN DE DIENST
HUMANISTISCH GEESTELIJKE
VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT
UITGAANDE VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

nr. 6 - juni 1985
24e jaargang

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistisch
Geestelijke Verzorging te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-
Wiltjer, Wim Heij (voorzitter), Wim
Reinders, Hans Schonk, Frank Spoel-
stra, Cher Turel, Paul Vonk.

Vaste medewerkers:

Ellen Broshuis, Adriaan Bijl, Theo
Carree, Gerard van Erkelens, Albert
Greven, Karen Heij, Sietse van der
Hoek, Jan Kooijman, Willy Lohmann,
Frits Maas, Leo van Opzeeland, Rien
Robijns, Adriaan Soeterbroek, Jan
Stoof, Frans Wermer, Hans van
Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

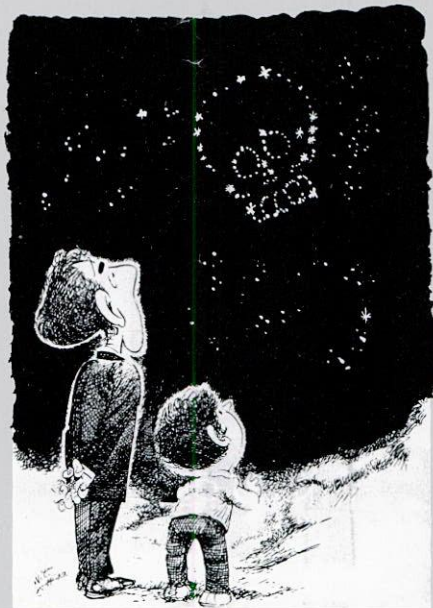
Inhoud

Star Wars	2
Popplaten	3
„Geen maatjes worden met het volk, sergeant!“	4
Jongerenjaar 1985...	6
Eigen baas	8
Robots in het leger	9
Witness	10
Wie ben ik? (poster)	12
Gedicht/Vaste prik	14
Alsof er niets gebeurd was	15
„Ze moeten de Wittenberg vierkant oppakken en in Seedorf neerzetten“	16
Georges Moustaki	18
Een psychologisch onderzoek...	20
Boeken/bladen/brochures	22
EGO-puzzle	23
Willy Lohmann	24

Foto voorpagina: Gerard van Erke-
lens

Star Wars

Het klinkt buitenaards: 'Sterre-
Oorlogen'. Maar het lijkt ook of 'de
dood' ons vanuit de ruimte aan-
staart. En de aarde zelf wordt flink
kaal geplukt wanneer dit plan van
de regering Reagan doorgaat. Er
moeten weer nieuwe wapens wor-
den ontwikkeld en ditmaal kan
dat 1.000.000.000.000.000 (een bil-
jard) dollar gaan kosten, aldus de
Amerikaanse senator Alan Cran-
ston.

Die nieuwe ruimtewapens moeten
ervoor zorgen dat de strategische
kernwapens van de tegenstander
hun doel niet bereiken. Daarvoor
moeten er satellieten in de ruimte
worden gebracht met laser-wa-
pens die de kernraketten van de
vijand op tijd kunnen vernietigen.
Amerika zal dan niet meer kwets-
baar zijn voor een aanval met
atoomwapens, aldus de regering
Reagan.

Veel bedrijven in de ruimtevaart-
industrie vinden dit een geweldig
idee. Afkeurende geluiden wor-
den er in die hoek niet gehoord en
dat is volgens de natuurkundige
Carl Sagan geen toeval. Volgens

hem hopen deze bedrijven hun
zakken flink te vullen dankzij Rea-
gans dagdromerijen.

Alleen al aan onderzoek zal er tus-
sen 1990 en 1994 ongeveer 75 mil-
jard dollar worden uitgegeven.
Dan is er nog niets geproduceerd.
In het verleden kostte de ontwik-
keling van de atoombom 2 miljard
dollar en de kosten om de eerste
mens op de maan te krijgen be-
droegen 24 miljard dollar. Het
plan van de Star Wars om atoom-
raketten tegen te houden is dan
500.000 keer zo duur als het maken
van die eerste atoombom. Dan
mag je toch verwachten dat het
een zinvol plan is. En dat is nou
net de grote vraag.

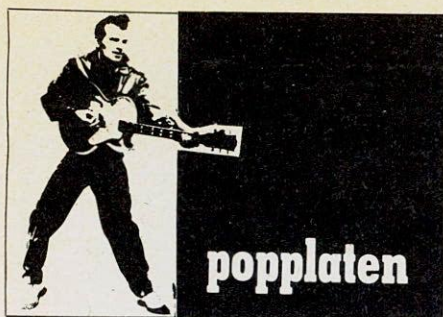
Gezien de prijs mag men ervan
uitgaan dat die satellieten on-
kwetsbare, technologische hoog-
standjes zullen vormen. En dat is
twijfelachtig, volgens Stephen
Hawking, hoogleraar in de mathe-
matica en wetenschappelijk on-
derzoeker van de ruimte. Volgens
hem kan zo'n satelliet misschien
wel een paar raketten afschieten,
maar is het heel gemakkelijk om
die satelliet zélf neer te schieten.
Verder is een type raket als de
kruisraket - die laag bij de grond
vliegt - door satellieten niet tegen
te houden. Atoomwapens vanaf
onderzeeërs vlak voor de kust zijn
eveneens niet te stoppen. Er is op
dit moment dus geen defensiesys-
teem te bouwen, waarmee alle
atoomraketten onderschept kun-
nen worden. Wanneer landen dat
toch voor elkaar proberen te krij-
gen, wordt de wapenwedloop ex-
tra aangewakkerd. En dan be-
staat de kans dat er iemand uit
voorzorg alvast maar tot de aan-
val over gaat.

Reagan heeft de Russen beloofd
dat zij dit nieuwe systeem kado
krijgen als het klaar is. Dan kun-
nen de Amerikanen en de Russen
elkaars raketten tegenhouden.
Maar is dit niet een wat omslachte-
gang van zaken? Het lijkt ons
heel wat eenvoudiger om die kern-
wapens af te schaffen; dan hoeft
er ook geen systeem ontwikkeld te
worden om ze tegen te houden. En
met die drieënhalve miljard gulden
zouden er heel wat mooiere en zin-
niger dingen in de wereld kunnen
gebeuren.

Redactie

EGO: zesde zintuig

Humanistisch Opleidings Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 797 - 3500 AT Utrecht

Raymond van het Groenewoud

HABBA!

Na bijna vijf jaar weer een plaat van deze Nederlandse Belg. Het heeft lang geduurd en dat is te merken. HABBA wijkt nogal af van wat Van het Groenewoud in het verleden heeft gemaakt. Het is allemaal steriel, subtieler geworden.

Dat komt niet in de laatste plaats door ex-Doe Maar voorman Henny Vrienten, die de produktie van deze LP voor z'n rekening heeft genomen. Vrienten heeft ook duidelijk muzikaal een dikke vinger in de pap gehad. De helft van de nummers had zo op een plaat van Doe Maar kunnen staan. Met name de single 'Stapelgek op jou', het overigens van een heel grappige tekst voorziene 'Haile Selassie' en 'Fietsbel' zouden daarvoor dan als eerste in aanmerking komen.

Ik ben geen Doe Maar liefhebber en zal dat ook nooit worden, vandaar dat ik die ene helft minder geslaagd vind. Desalniettemin blijft er genoeg te smullen over: 'Ik heb genoeg van jou', 'Habba Habba Hoek Hoek', 'Raffinee', zijn schitterende nummers die me stevig in hun greep hebben. En dan natuurlijk de teksten. Grandioos. Vol lariekoek en flegmatiek. Van het Groenewoud heeft een heerlijke droge humor, die niet alleen in de liedjes, maar ook op de binnenhoes, getiteld 'Liedjesteksten en aanwijzingen voor Hollanders', tot uitdrukking komt.

Van mij hoeft Raymond met z'n volgende plaat geen vijf jaar te wachten, als hij Henny Vrienten dan maar thuis laat.

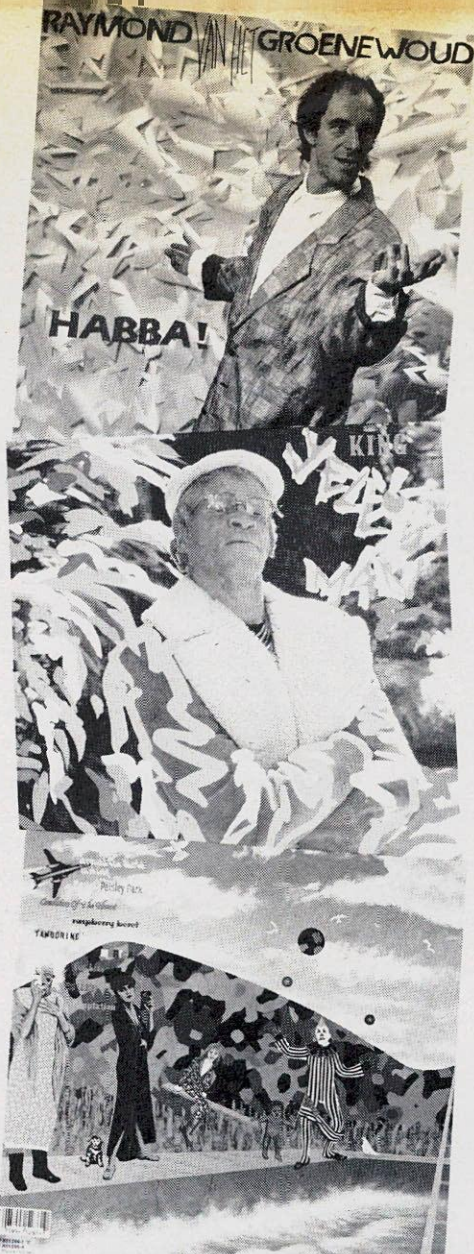
Yellowman

King Yellowman

Deze Jamaicaanse zanger was vroeger disc-jockey en dat zal je na het horen van deze plaat niet verbazen. Yellowman wisselt z'n zang regelmatig af met stukjes 'rap'. En als er gezongen wordt, is ook dat eigenlijk meer praten dan zingen.

Yellowman komt van Jamaica en, zoals bijna alle reggae-zangers, dat wil hij weten ook. Hij zingt met een onvervalst Jamaicaans accent, terwijl in bijna alle songs de schoonheid van Jamaica wel op één of andere manier bezongen wordt.

Dat begint al bij het eerste nummer 'Jamaica Nice/Take me home country roads' en het eindigt bij de slotakkoorden van het laatste nummer 'If you should lose me/You'll lose a good thing'.

Overigens is deze eerste song, evenals het nummer 'Sea Cruise', een cover.

Covers, die dankzij de aanstekelijke reggae arrangementen zeker recht van bestaan hebben. Sterker nog het zijn juweeltjes, zoals bijna alle songs op deze plaat.

Het is niet de reggae zoals we die gewend zijn van bijvoorbeeld Bob Marley of Peter Tosh. Yellowman is dicht bij de bron gebleven, dicht bij Jamaica. En dat is maar goed ook, want het water in die bron is zo helder als glas.

Prince and the new power generation

Around the world in a day

Een opvolger van 'Purple Rain' maken is niet de meest eenvoudige opgave. Integendeel. Toch is Prince daar met 'Around the world in a day' goed in geslaagd.

De plaat is meer ingetogen en melodieuzer dan zijn voorganger, terwijl omwille van het grote publiek seksueel getinte teksten goeddeels achterwege zijn gelaten. Alleen het rauwe 'Temptation' laat niets te raden over.

Onder de negen nummers die de plaat herbergt, bevinden zich twee ballads, 'Condition of the Heart' en 'The Ladder'. Die laatste behoort naar mijn smaak evenals de nummers 'Poplife', 'Raspberry Beret' en 'Paisley Park' bij de potentiële hits, die deze plaat ongetwijfeld weer zal voortbrengen.

Naast het goede, wat Oosters aandoende titelnummer bevat de plaat nog het funky 'Tamborin' en 'America' een persiflage op een bekende Amerikaanse hymne.

Op de hoes, die mij overigens doet denken aan de flower-power periode, worden alle songs in tekeningen gesymboliseerd. Ook de songteksten op de binnenkant van de hoes zijn op een speciale manier uitgevoerd. Zo is bijvoorbeeld de tekst van het nummer 'America' gedrukt in de nationale driekleur.

Ondanks het feit dat op deze plaat niet zulke toppers staan als op 'Purple Rain', is Prince er toch wederom in geslaagd een klasseprodukt af te leveren. Hoedje af.

China crisis

Flaunt the imperfection

Deze vijfmans groep uit Liverpool maakt muziek die het best te typeren valt als een kruising tussen Spandau Ballet en Tears for Fears.

En daar zit meteen het probleem. De muziek van deze jongens mag dan misschien in China nog een crisis teweegbrengen, in de 'westerse' wereld doet het niets meer.

Leuke muziek hoor, rustig voortkabbelend, goed geproduceerd, maar d'r is al zoveel van.

De nummers mogen er op zich stuk voor stuk zijn, ze hebben een goede structuur en songs als 'Black Man Ray' en 'The world spins, I'm part of it' kunnen zo doordringen in de hitparade. En dat is ook vast de bedoeling geweest.

Ik kan daar niet zo goed tegen. Groepen die op de gemiddelde smaak van het publiek mikken en hun muziek daaraan ondergeschikt maken.

Jammer dat ze zich hebben overgegeven aan dat marktmechanisme, want ze kunnen naar mijn idee veel meer. De kwaliteit is wel aanwezig, maar komt er op deze plaat onvoldoende uit.

'Flaunt the imperfection'. Mooi voor mensen die van bovengenoemde groepen houden, voor mij gepasseerd station.

Albert Greven

„Geen maatjes worden met het volk, sergeant!“

„Zelf het nut van sommige dingen betwijfelen en dan toch soldaten motiveren het te doen, dat is zo ongeveer het moeilijkste waar een sergeant voor gesteld kan worden.“

„Een beroeps-sergeant wordt veel serieuzer genomen, dat merk je gewoon aan alles. Er zit wat dat betreft zelfs een héél groot verschil tussen beroeps en dienstplichting-kader.“

Twee citaten uit het vraaggesprek, dat Ego-redacteur Wim Heij had met Henk Cerneüs, die dienstplichtig sergeant verzorging (li 84¹) was bij 101 NBC op de Prinses Margrietkazerne te Wezep. Was, want hij zwaaide eind april af. Blij dat hij kon terugkeren naar de burgermaatschappij, maar zeker ook blij met zijn militaire dienstervaring.

Met welke kennis kwam je op de opleiding voor sergeant?

Van de kaderopleiding op zich wist ik weinig. Je weet het verschil tussen rangen niet, je weet niet wat het zal inhouden, wat je allemaal gaat doen. Je komt eigenlijk als leek binnen en pas daarna leer je de dingen ondervinden. Het enige wat ik van te voren wist was dat ik sergeant zou gaan worden.

De kaderopleiding

Hoe zagen de eerste twee weken van je opleiding er uit?

Die eerste dagen zijn ongetwijfeld de zwaarste geweest. Konstankt drillen, althans de eerste twee weken. In die periode maak je gekke dingen mee. Iedereen laat gewoon met zich doen wat er maar gedaan wordt, niemand komt er tegen in het geweer. Iedereen akseptteert het, iedereen laat met zich sullen. Dat valt gewoon op. Heel kenmerkend. Als iemand in een groen pak iets zegt dan luister je gewoon, punt uit. Dat staat me nog heel erg bij uit die periode...

Die periode kom je door...

...en dan word je opgeleid in de zin van kommandantje spelen, steeds opnieuw. En de lesjes natuurlijk. Dan krijg je o.a. ook lessen militair leiderschap. Welke elementen zijn belangrijk voor een militair leider. Natuurlijk is niet iedere leider dezelfde. Maar ze hebben een bepaald beeld gevormd van een militair leider en daar moet jij je zo veel mogelijk naar richten.

Hoe word je voorbereid op de leidinggevende functie van sergeant?

Zo helemaal in het begin word je voorbereid d.m.v. spelletjes. Ze laten je als leidertje daarin fungeren, op een heel kinderlijke manier. Zo willen ze je dat leiderschap aankweken. Het kader waar je les van krijgt doet je dat op heel extreme wijze voor: goed is goed en fout is fout. Ze behandelen je voortdurend

Henk Cerneüs

als mindere, niet als aanstaand kaderlid.

Waarom doen ze dat? Om je te laten zien hoe je dat later ook moet doen?

Ja, maar ik denk ook dat er vaak eigen plezier in meespeelt. Het manipuleren en het spelen met mensen zoals zij dat zelf willen. Er waren er ook die probeerden door menselijk optreden respekt af te dwingen. De laatste kwam je jammergenoeg minder tegen dan de eerste, althans dat is mijn ervaring.

Wat leidinggeven wordt beoefend door opdrachten te geven aan je eigen maatjes. Bewust of onbewust proberen jullie elkaar geen loer te draaien. Wat is de waarde van dit soort leersituaties?

Die is niet zo groot... Je bent konstant met je maatjes bezig; met je maatjes moet je het oplossen. De ene keer help je hen, de andere keer helpen ze jou en dan kom je, zoals in mijn geval, sgt verzorging, in een functie te zitten dat je

een beetje een eenling bent. Je moet alles alleen kunnen zonder dat je het echte leidinggeven ooit gehad hebt. Ze hebben je konstant wel verteld hoe je het moet doen, maar dan kom je zonder echte ervaring in een situatie terecht, dat je het zelf moet gaan doen. Eigenlijk word je voor de leeuwen gegooïd.

Zoëven zei je dat je op de opleiding niet zozeer als aanstaand kaderlid wordt behandeld maar meer als mindere. Licht dat eens toe.

Je bent gewoon konstant bezig als soldaat, dus niet echt het uitvoeren van leiding geven. Je bent steeds als leerling bezig, je doet maar en je doet maar... maar goede ervaring opdoen voor je aanstaande functie is er niet bij. Dan word je in één keer bij de parate hap neergezet.

Bij de parate hap

Hoe voelde jij je toen je naar de parate troepen ging?

Ellendig...

Waarom? Vreemde kazerne, vreemde mensen? Bang? Zal het me lukken?

Niet bang, wel erg onzeker. Onzeker in de zin van wat komt er op je af, wat gaat er gebeuren. Moet ik mij ook zo gaan gedragen als de sergeanten van het opleidingscentrum? Wat ik helemaal niet van plan was, omdat ik dat een verkeerde benaderingswijze van hun kant naar ons toe vond.

Toen ik bij mijn parate onderdeel arriveerde kwam ik met allemaal 'ouwe poep' in aanraking en ik was dus die 'verse', die ze van alle kanten probeerden te pakken. Kijken hoe ver kunnen we gaan. Ik moest mij staande houden en greep terug naar de voorbeeldsergeant van het opleidingscentrum.

Ondanks dat ik het niet had gewild ging ik toch zo handelen. Na zo'n vier à zes weken was dat over en ging ik gewoon met de jongens om. Nu zie ik in dat ik het de eerste zes weken volkomen verkeerd heb gedaan.

Je bent verkeerd gestart?

Zo kun je het wel zeggen. Mijn start was bepaald niet gelukkig. De schuld daarvoor zoek ik overigens meer bij het opleidingscentrum dan bij mezelf. Dat lijkt gemakkelijk praten, maar de voorbereiding op je uiteindelijke taak sloot helemaal niet aan.

De schade...

Die heb ik snel kunnen herstellen.

Vertel eens iets over het moment dat je dacht: zo kan het niet langer.

Door onvrede over je eigen gedrag ga je bij jezelf te rade. Hoe zou je het eigenlijk zelf willen doen? Hoe moet je dat dan aanpakken?

Soms stoot je je neus, dat je het verkeerd aanpakt. Op een gegeven moment heb je door hoe je mensen moet benaderen vanuit die leidinggevende functie. Je ontdekt dan ook dat je veel meer van je mensen gedaan krijgt, althans veel meer dan wanneer je dat strikt volgens

de militaire regels zou doen, op de wijze dus zoals je dat geleerd hebt.

Leidinggeven

Mag en kan je als sergeant helemaal zelf bekijken welke vorm van leidinggeven het beste bij je past?

Nee, zeker niet. Waar je sowieso aan moet voldoen is het algemeen militaire beeld. Dus dat houdt bijv. in dat je je niet bij de voornaam moet laten noemen.

In het begin hield je je ook strak aan dit soort dingen?

In de beginperiode wel, ja. Maar op een gegeven moment liet ik dit toch toe en zeiden de jongens gewoon Henk tegen mij. Dat mocht niet van de kapitein. Nu vind ik dat bij de voornaam noemen nog niet eens echt belangrijk. Veel belangrijker is een bepaalde persoonlijke benadering die je er op na wilt houden en waarin je niet werd vrijgelaten. Regelmatig werd ik daarvoor door de CC gecorrigeerd.

Wil je dat wat toelichten?

Een klein voorbeeld. De CC zei op een gegeven moment dat ik even langs moest komen. Dan vertelde hij dat hij een aantal dingen gekonstateerd had die hij liever niet zag. Hij zei me dan dat ik me anders moest gaan gedragen, dat ik anders met de mensen moest omgaan. „Geen maatjes worden met het volk“, zoals hij dat meestal uitdrukte.

Je wilde niet te fanatiek zijn en je mocht niet te 'pop' doen. Uiteindelijk komt er toch een manier te voorschijn, waarop jij sergeant kan zijn binnen het militaire apparaat.

Wanneer je maar op zoek durft te gaan dan vind je die ook. Ik ga op een menselijke manier met de jongens om en het werkt allemaal veel gemakkelijker. Soms moet je ze weleens op de vingers tikken; het vervelende daarvan is dat ze nagenoeg altijd zelf wel weten dat ze fout zijn. Maar ja, dat schijnt er nu eenmaal allemaal bij te horen.

Vermoeiend

Zijn dat ook de moeilijkste dingen?

Moeilijk niet, wel vervelend, want ze weten zelf ook wel dat ze fout bezig zijn. Daarom is het ook zo vermoeiend. Vaak gedragen soldaten zich zo onvolwassen, zo kinderachtig zijn ze dan bezig en dan zeg je tegen ze: Jongens kom nou toch, doe dat nou even. Van dat gezeur word ik soms ontzettend moe. Je wilt gewoon op een redelijke manier met elkaar omgaan, het werk doen en een zo plezierig mogelijke diensttijd hebben, zowel voor jezelf als degene met wie je werkt. Dat heb ik ook steeds voor ogen gehad.

Het is het zoeken van een evenwicht. De leiding tevreden stellen, jezelf geen geweld aan doen en ruimte overhouden om met mensen redelijk te kunnen werken. Dat lijkt me toch best een klus. Sergeant zijn betekent, zeker in de be-

Foto: Rienk-Jan Huizenga

ginperiode, voortdurend manoeuvreren. Na verloop van tijd krijg je wel door wat je kunt doen en vooral hoe je het moet doen.

Het werkverband is vrij klein. Jij zit dicht op de jongens en de jongens op jou. Je mag dus verwachten dat zij ook behoorlijk goed in de gaten hebben wat jouw speelruimte is en waar deze ophoudt. Begrijpen ze dat altijd?

Nee, soms, zoals ik zoëven al zei, word ik er weleens moe van. Aan de andere kant hebben ze ook niet altijd ongelijk. In de opleiding leerde je, dat je als leidinggever voortdurend je personeel moet motiveren en nog eens motiveren. Dat wil soms helemaal niet, want sommige dingen zijn zó zinloos, zó doel-loos... en dan toch er naar toe lopen en ze aan het werk te krijgen. Zelf het nut van sommige dingen betwifelen en dan toch soldaten motiveren het te doen, dat is zo ongeveer het moeilijkste waar een sergeant voor gesteld kan worden.

Je hebt je periode er bijna op zitten en zo te horen ben je vrij bewust bezig geweest met je functie. Als je er nu op terugkijkt, hoe omschrijf je dan de plaats van een dienstplichtig kaderlid? Je bent dienstplichtig-sergeant en daardoor word je door de CC toch anders gezien en behandeld als een beroeps-sergeant. Een beroeps-sergeant wordt veel serieuzer genomen, dat merk je gewoon aan alles. Er zit wat dat betreft zelfs een héél groot verschil tussen beroeps- en dienstplichtig kader.

Dat maakt je positie er vaak behoorlijk moeilijker door. Om iets simpels te noemen: een rapportje van een beroeps weegt zwaarder dan het rapportje van een dienstplichtige.

Tussen twee vuren

En naar de soldaten toe? Want het is toch een positie van tussen twee vuren zitten?

Dat is zo, daardoor voel je je ook vaak zo onzeker. Maar op een gegeven moment weet je wel hoe iedereen, van hoog tot laag, zal gaan reageren op iets, dus kan je daar ook rekening mee houden in je benadering. Het gevolg is dat je onzekerheid afneemt. Het lukt je steeds beter om vorm te geven aan je functie. In het begin word je voortdurend heen en weer geslingerd. De ene kant zegt dit, de andere dat. Na verloop van tijd worden de slingeringen minder en krijg je grond onder de voeten. Op het laatst neem je vrij snel beslissingen zonder er al te lang over na te denken.

Ben jij terugkijkend blij sergeant geweest te zijn?

Zonder meer. Het is leerzaam geweest, m.n. hoe je mensen vanuit een leidinggevende functie moet benaderen. Dat hoeft helemaal niet zo militair te zijn; soms kan dat ook niet als maatjes onder elkaar. Daar de juiste tussenweg in vinden is voor mij het meest interessante geweest. Voor de waardering hoef je zo'n functie niet te kiezen.

In de ogen van boven doe je het vaak niet goed en de jongens kankeren ook wat af. Nee, veel waardering valt er niet te oogsten.

Het aardige was voor mij het vorm en inhoud geven aan een toch knap lastige functie. Van hoe ik daar mee omgegaan ben heb ik veel geleerd.

Wat voor plannen heb je voor de toekomst?

mars: leren aanpassen

Jongerenjaar 1985 en het testament van een oude Italiaan

Het jaar 1985 is tot Jongerenjaar uitgeroepen. Altijd een beetje gewild, zo'n jaar. Wat hebben we overgehouden aan het Jaar van het Kind, het Jaar van de Gehandicapte, het Jaar van de Vrouw? Zulk soort evenementen doen een beetje aan de even kunstmatige moederdag of vaderdag denken. Leuk als het goed zit, maar gespeelde en uiterst tijdelijke aandacht als er eigenlijk geen behoefte aan bestaat.

Jongerenjaar 1985: de planning komt niet eens zo gek uit. Er schijnt voor al die jongeren in de wereld weer een toekomst te zijn. Althans dat doen economen, veel politici en tal van mensen uit de industrie ons geloven. Geen doemdenken meer, geen gezeur, gewoon met z'n allen er ouderwets tegen aan. Dat is zo ongeveer het parool van de leiders van de samenleving. En vooral geen vragen stellen, moeilijk doen, dwars gaan liggen.

Club van Rome

Dat je nooit te oud bent om tot bezinning te komen, bewees Aurelio Peccei. Hij werd in 1908 in Turijn (Italië) geboren en kwam na een studie economie bij Fiat terecht. Daarvoor ging hij o.m. in de jaren dertig naar China. In de Tweede Wereldoorlog sloot hij zich aan bij het anti-fascistisch verzet. Na 1945 ging Peccei voor Fiat naar Zuid-Amerika. In 1964 stapte deze Italiaan over naar Olivetti, bekend van o.m. de schrijfmachines. Echt internationale bekendheid kreeg Peccei als initiatiefnemer van de zgn. Club van Rome in 1968. Deze vrij kleine groep van wetenschapsmensen, economen en industriëlen bracht in 1972 een ontstellende analyse op tafel: 'Grenzen aan de groei'. Dit rapport beschrijft de gevolgen die zullen optreden als de wereld op een aantal punten in de huidige trend doorgaat. Het bevol-

kingsprobleem kwam aan de orde, de industrialisatie, de milieuvervuiling, de voedselproductie en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen. Conclusie van 'Grenzen aan de groei' was dat radicale ombuigingen noodzakelijk zijn om een algemene, wereldomvattende catastrofe te vermijden.

Het rapport kreeg veel aandacht, niet het minst in Nederland. Het idee van

„We moeten niet dezelfde fouten maken als twintig jaar geleden. Lieten we ons toen ten onrechte meesleuren in de algemene juichstemming, nu moeten we als reactie daarop de werkelijkheid niet té pessimistisch benaderen. De realiteit moet gezien worden zoals ze is. De ontdekking dat ons de grootste rampen boven het hoofd hangen, moet ons ertoe aanzetten onze koers te wijzigen.”

„we leven eigenlijk in een gekkenhuis” stond nu eens keurig netjes uitgewerkt en wetenschappelijk verantwoord op papier. Er kwam zelfs een op Nederland gerichte benadering via de zgn. Commissie Mansholt. Daarin zaten behalve Mansholt, ook mensen als Den Uyl, Van Mierlo, Brugsma enz. Wat betreft de economie benadrukten ze sterk het element van de selectieve groei: de economie zou zich nog wel mogen uitbreiden, maar dit mocht niet ten koste gaan van bijvoorbeeld het milieu en de grondstoffen in de wereld. Het rapport Mansholt kwam net voor de oliecrisis van 1973 uit. Daarna ging het toch weer allemaal heel anders dan gedacht. Het hemd is nader dan de rok, zoals dat heet. De oliecrisis veroorzaakte een terugval van de economie, waar we via een tweede oliecrisis (het begin van de Golfoorlog Iran-Irak) eigenlijk nooit meer uit zijn gekomen.

Lijst van onheil

Inmiddels zijn alle elementen waar de Club van Rome aandacht aan besteedde in ernst toegenomen. De wereldbevolking groeit nog steeds met alle gevolgen vanden: uitpuilende steden in de ontwikkelingslanden, grootscheepse armoede, ontvolking van het platteland, honger enz. De milieuvervuiling neemt al maar grotere vormen aan. En dan gaat het niet alleen om actuele zaken als de zure regen, het gebrek aan goed drinkwater of het volstromen van de zeeën met allerlei chemische troep. De achteruitgang van het milieu uit zich ook in het opdringen van de woestijnen, de ontbossing van grote delen van Azië, Afrika en Latijns-Amerika, de toene-

- Ik heb Meao gedaan en ben momenteel bezig met SPD.

Denk je dat je aan deze ervaringen wat hebt in je latere leven?

Ja, dat denk ik wel. Misschien komt het later nog weleens tot een leidinggevende functie, dan heb ik toch in dienst wel het een en ander geleerd, bijv. de benadering van mensen en hun reacties. Mensen zijn toch mensen of ze nu in de krijgsmacht zitten of op een accountantskantoor werken.

Desondanks ben ik blij dat ik afzwaai, want de militaire wereld is en blijft toch een apart wereldje. Ik had al twee jaar gewerkt voor ik op kwam. Heel gemotiveerd was ik met mijn werk bezig geweest, plus nog een avondstudie. Dan

kom je in de militaire dienst terecht. Een wereld waarin zo ongeveer niemand gemotiveerd is of iets wil doen en er toch iets gedaan moet worden. Daar had ik best enige tijd voor nodig om dat te verwerken.

Nog iets vergeten?

Ik wil nog één keer iets zeggen over de opleiding, want dat zit me echt hoog. De opleiding is gewoon niet goed. Je wordt niet goed voorbereid op wat je moet gaan doen. De periode is te kort en het leersysteem, van het konstant als leerling bezig te moeten zijn en niet als a.s. leidinggever, klopt absoluut niet. Het is een volstrekt andere wereld, waar je in je parate periode mee gekonfronteerd wordt.

De opleiding benadert de werkelijkheid in het geheel niet?

Nee. Steeds ben je als leerling bezig geweest en op een gegeven moment is het patsboem en ben je leidinggever die les en instructie moet geven aan anderen. Een volstrekt omgekeerde wereld. In de opleiding is de omgang nogal kort-af, bij de parate troepen is dat veel gemoedelijker. Het is echt een heel andere wereld. Die omschakeling moet je in een dag maken en dat gaat natuurlijk nooit. Ze zouden je in de opleiding veel beter moeten voorbereiden op je parate functie. Dat moet toch mogelijk zijn?

Wim Heij

Aan een vervuild strand in Joegoslavië.

mende erosie, dat is het wegspoelen van de vruchtbare bovenste bodemlaag. De mateloze bewapeningsdrift beperkt zich niet tot machtsblokken als de NAVO en het Warschaupact, maar treft in relatief veel ernstiger mate landen uit de Derde Wereld. De lijst van onheil is gemakkelijk veel langer te maken.

Het Jongerenjaar 1985 beoogt de huidige jeugd wat meer toekomst te geven. Hoe moet dat in godsnaam in een wereld waarin rijke, blanke en vooral ook oude heren hun ideeën aan anderen op-

„Terwijl we ultra-moderne wapens hebben ontwikkeld, zijn onze opvattingen in veel opzichten nog gelijk aan die van onze voorouders in het voor-technologische tijdperk. Hierdoor lopen we het gevaar verpletterd te worden door de gigantische wapenvoorraden, die we voor onze veiligheid hebben aangelegd.”

leggen? Aurelio Peccei, ook niet een van de jongsten en bovendien in maart 1984 overleden, heeft een poging gedaan de zaken opnieuw op een rij te zetten. Uit een overmaat van inzicht en ervaring schreef hij 'Honderd bladzijden voor de toekomst', een erg leesbaar boekje met een soort stand van zaken zo'n dertien jaar na het in 1972 uitgekomen rapport 'Grenzen aan de groei'.

Het roer allerminst om

Houdt er maar mee op, kap er maar mee, zo luidt misschien de eerste reactie op de inhoud van het boek. Want de oplossing van een aantal wereldproblemen blijkt ontstellend moeilijk. Te meer omdat het roer allerminst om is. Niets lijkt in de richting van een meer beheerste groei, een meer rechtvaardige verdeling van welvaart, een beter omgaan met het milieu te leiden. Op grote internationale conferenties van regeringsleiders – en daar wordt vaak de koers bepaald – staan de kansarme massa's in de Derde Wereld totaal bui-

„Het meest schrijnende is de manier waarop we met andere levende soorten in de planten- en dierenwereld omgaan. De verwoestingen die we aanrichten zijn onherstelbaar. Het is of er krankzinnigen bezig zijn. De landbouw en veeteelt zijn geïndustrialiseerd en specialiseren zich op enkele soorten. Ter bevrediging van onze grillen en smaak vangen we dieren om ze in kooien op te sluiten. Of dat nog niet genoeg is, worden dieren gecastreerd, gekruist, kunstmatig bevrucht, genetisch bewerkt en vindt er veelvuldig vivisectie plaats. Op deze wijze verliezen talrijke planten en dieren het vermogen zich aan te passen. Wat weer van invloed is op de mens, want voor het menselijk voortbestaan zijn alle planten en dieren even belangrijk.”

ten spel, is voor het begrip 'ecologisch evenwicht' geen plaats, wordt zelfs uitgebreid gepleit voor nog grotere wapensystemen, nog meer geld voor defensie. Kunnen jongeren op deze basis nog iets in hun toekomst en die van de wereld zien? Ook Aurelio Peccei blijft met beide benen op de grond. Hij maakt het niet mooier dan het is. En zijn boodschap heeft meer dan eens het karakter van 'wishful thinking': als we met z'n allen nu eens verstandig worden, als dit nu eens wordt gedaan en als dat nu eens wordt gelaten...

Vertaling van de boodschap

Het morele testament dat de Italiaanse industrieel heeft nagelaten is niettemin een sterke analyse van de stand van zaken in de wereld. Het geheel is gemakkelijk leesbaar, er komen maar weinig moeilijke woorden in het boek voor. Het op je laten inwerken van Peccei's boodschap is uiteraard wat heel anders. Om van de vertaling van die boodschap in je eigen gedrag, je eigen leven maar te zwijgen. Toch maar eens lezen dat boek over de toekomst.

Frits Maas

Aurelio Peccei: Honderd bladzijden voor de toekomst. Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam. Prijs f 22,50

het vervuilde strand onder me
de vervuilde zee voor me
de vervuilde hemel boven me
en EGO binnen handbereik

EIGEN BAAS

SAMEN PLANNEN EN WERK MAKEN

- geen zinloze werkervaring
- niet verdwalen in de burokratie
- niet allerlei loketten langs

Een handig hulppakket voor wie zelf iets wil aanpakken

Je hebt geen werk en je wilt wel wat doen. Solliciteren is altijd mogelijk, maar met 750.000 werklozen zijn er nogal wat wachtenden voor je. Dan kun je gaan zitten wachten tot er eindelijk iets voor je vrij komt, maar hoe lang duurt dat?

In plaats van af te wachten, kun je ook eens gaan kijken wat je zelf voor mogelijkheden hebt. En omdat het vaak moeilijk is om alleen met iets nieuws te beginnen, kun je proberen er anderen bij te zoeken. Met hen kun je dan samen plannen maken om aan de slag te gaan. Voor wie daar wat hulp bij wil hebben, is het 'Eigen Baas'-pakket ontworpen. Dat is een doos vol kleurrijke informatie, in de vorm van een kaartenbak, uitgegeven door het NIMO in Den Bosch. Wim Reinders sprak daar met Hugo Swinnen en Gerard Brouwer die hier zijn vervangende dienstplicht vervult.

Zoals ik al zei: het pakket is een kleurig geheel, het oogt leuk en er zit heel wat in. Allereerst zit er een stripboekje in. Daarin lees je in 80 bladzijden hoe vijf jongeren het voor elkaar krijgen om zelf iets op poten te zetten. Het is een speelse gebruiksaanwijzing voor de rest van het materiaal. Je vindt verwijzingen naar de kaarten in de bak, die onderverdeeld zijn in zeven titels:

1. Hoe hebben anderen het aangepakt?
2. Wat heb je al?
3. Wat is er in de buurt?
4. Wat zijn de mogelijkheden?
5. Wat heb je nog nodig?
6. Hoe maak je een goed plan?
7. Hoe voer je dat plan uit?

Praktisch systeem

Er zitten in al deze onderdelen veel kaarten met nuttige informatie en ook overzichtsschema's die je aan de muur kunt hangen. Verder nog een lijst met

trefwoorden en een uitgebreide inhoudsopgave, alles op kaarten. Die kaarten zijn van een standaardformaat, zodat je er gemakkelijk nieuwe bij kunt kopen. Er staan adressen van mensen in en instanties bij wie je aan kunt kloppen voor hulp en informatie. Ook zijn er gegevens van groepen die met behulp van dit pakket al iets voor elkaar hebben gekregen. Daar kun je ook naartoe bellen.

Kortom: Het is een praktisch systeem dat niet ingewikkeld is; een hulpmiddel dat je op de goede weg brengt. Het is geen garantie voor een eigen bedrijfje, je moet het zelf doen, maar er staan heel bruikbare tips en adviezen in.

Uit Engeland

Hoe kwamen jullie op het idee om met dit pakket te komen?

Hugo: In Engeland werd een pakket uitgegeven met de naam: „Don't let them waste your time“. Dat werd een succes, omdat het niet een nieuwe ingewikkelde brochure was over werk en werkloosheid. Die uitgave is het voorbeeld geweest van ons Eigen Baas-pakket. Er is ruim een jaar aan gewerkt, waarbij er veel overleg is geweest met jongerenwerkers en consultants op het gebied van werk en werkloosheid.

Is de bedoeling van het pakket om jongeren die geen werk hebben aan te sporen om op hun eigen manier zelfstandig aan de slag te gaan?

Gerard: Ja, met behulp van het materiaal kunnen ze zelf plannen maken om aan de slag te gaan. Het gaat dan om werk waarbij je zelf je eigen baas bent. Bij het zoeken naar werk moet je dan niet afhankelijk zijn van een of andere deskundige, maar je doet het zelf, samen met anderen of alleen.

Hebben jongeren veel kans om eigen baas te worden?

Hugo: Dat is niet zo precies te zeggen. In

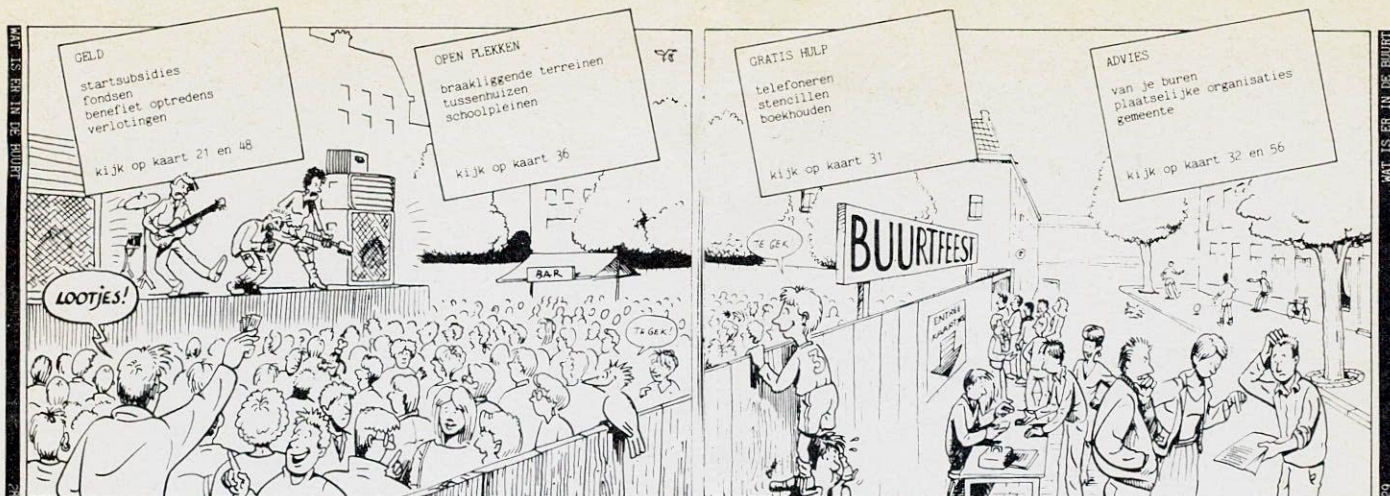
SERVICE EN PUBLICITEIT

Drie jaren werkloos, geen kans op een baan. Wat zit er dan anders op als je wilt werken. Begin voor jezelf! Onder dit motto begonnen drie werkloze jongeren in Den Bosch met het opzetten van een eigen bedrijfje. Na ongeveer 1½ jaar van het kastje raar de muur gestuurd te zijn begonnen ze met het opzetten van een facilitair-bedrijfje. Makkelijker gezegd, een bedrijfje in verhuur van allerlei materialen die nodig zijn voor de organisatie van evenementen. Gespecialiseerd in o.a. video-apparatuur, audio installaties, podia's. Daarnaast een diensten aanbod van bijv. het vervaardigen van button's, reclameborden, een vervoersdienst etc.

De eerste tijd zit er geen loon aan voor de werkers, want alles wordt in het bedrijf gestopt. Dat moet wel als je zelf geen poen hebt en afhankelijk bent van staatsubsidies. Maar het loopt allemaal lekker en je bent mooi Eigen Baas. En misschien over enige tijd niet meer werkloos.

SEP, service en publiciteit
korrespondentieadres: Beurdsestraat 21
5211 JB Den Bosch
073 - 146898

de praktijk is wel gebleken dat het moeilijk is om eigen baas te worden. Niet iedereen heeft de nodige eigenschappen om zelfstandig een bedrijfje te runnen. In deze tijd beginnen veel mensen er toch aan, omdat er geen betaalde baan is te vinden. De kans om te mislukken is dan ook groter, vooral wanneer de aanwezige kwaliteit niet genoeg ontwikkeld wordt.

Niet afwachten

Hoe kun je eigen baas worden?

Hugo: Het pakket is niet alleen bedoeld om jongeren tot kleine zelfstandigen met een eigen bedrijfje te maken. Je kunt ook aan een vrijwilligersproject

beginnen. Het gaat er vooral om dat je niet blijft wachten tot iemand een baan voor je heeft, maar dat je zelf ergens mee aan de slag gaat.

Wat is het aantrekkelijke van dit pakket?

Gerard: Mensen die bezig willen zijn, kunnen met dit pakket meteen aan de slag. Je bent niet alleen aan het denken, maar je bent direct bezig met je handen. Je hebt met dit pakket iets tastbaars in handen, waardoor je het stimulerende gevoel krijgt dat je met iets bezig bent dat langzamerhand vorm krijgt. Dat prikkelt je creatieve vermogens.

Je kunt bekijken of je iets voor jezelf wilt

doen of voor anderen; of je er geld mee wilt verdienen of niet.

En nu we het toch over geld hebben: 'Eigen Baas' kost f 25,- (exclusief de porto) en is te krijgen in vele club- en buurthuizen en jongerencentra, en anders te bestellen bij het NIMO in Den Bosch, tel 073-137295.

Wim Reinders

Robots in het leger

Het gaat er steeds leuker uitzien voor de militaire top. Voor de dienstplichtigen trouwens ook.

Hoe dat komt? Heel simpel: door de toekomstige robotisering in het leger. Daarover las ik in de Defensiekrant van 25 april jl. Robots nemen dan de plaats in van mensen. Dit heeft grote voordelen. Allereerst worden er dan geen mensen meer doodgeschoten, maar machines die op mensen lijken. Geen dienstplicht meer voor jonge mensen, maar voor stomme machines die met 'kunstmatige intelligentie' gevoed worden. Een grote vooruitgang, dat is zonneklaar.

Voor militaristen lijkt deze revolutie de vervulling van hun liefste droom. Eindelijk kan er naar hartelust oorlogje worden gespeeld zonder dat er mensen bij betrokken worden op het slagveld. De vroegere houten figuurtjes hebben als het ware ledematen en intelligentie gekregen. Oorlog met afstandsbediening zou je kunnen zeggen.

uit: Defensiekrant 25 april 1985

Maar bij deze ommekeer in het militaire denken komt er een vraag bij me bovendrijven: waar moeten die robots op schieten? Ik bedoel hiermee dat mensen nog zo stom zijn dat ze op elkaar schieten. Het grote voordeel van robots is echter dat zij geen stomiteiten begaan. Mensen kunnen robots namelijk zo goed programmeren dat ze levenslang geen stomme dingen doen. Hier ligt het begin van de oplossing,

lijkt me. Wij programmeren de robots zó, dat ze niet op mensen schieten. En wanneer de militaire en politieke top van een land toch oorlog wil voeren met robots, dan kan dat ook wel op een moderne manier. Bijvoorbeeld: de NAVO en het Warschau-Pakt maken beide een elftal van robots en laten die tegen elkaar vechten. Als er meer landen willen meedoen, maken we er een competitie van. De nieuwste technologische snufjes zijn toegestaan. Uitzending van de gevechten op de televisie over de gehele wereld. De winnaar van de competitie mag bij de andere deelnemende landen belastingvrij winkelen.

Nog even en de grote oorlogen behoren tot het verleden. Er is weer hoop voor de pessimistische wereldburger.

Kreukvast

Harrison Ford als politieman in 'Witness'

Harrison Ford heeft zijn grootste bekendheid gekregen via films als 'Star Wars' en 'Raiders of the lost Ark', waar 'Indiana Jones and the Temple of Doom' weer een vervolg op was. Rumoerige spektakelfilms die voor de hoofdrollen eigenlijk niet zulke goede acteurs vereisen, want ze moeten het voornamelijk hebben van de effecten en stunts. Gelukkig krijgt Ford ook af en toe de kans om rollen te spelen, waarin hij kan laten zien dat hij een acteur van niveau is, die genuanceerd, teder, romantisch oftewel daadkrachtig, maar in alle gevallen zeer overtuigend kan zijn.

'Witness' is opnieuw zo'n film die Harrison Ford de mogelijkheid biedt breed uit te halen en een scala van karaktertrekken te etaleren in zijn rol van John Book, een politieman die in Philadelphia zijn harde beroep uitoefent. Hij wordt op een dag geconfronteerd met het lijk van een jonge man die is vermoord in het toilet van het station. Er blijkt een getuige van de moord te zijn: een achtjarige jongen die met zijn moeder op doorreis was. Samuel Lapp is echter niet zomaar een jongen: hij is lid van de Amish, een religieuze woongemeenschap die nog precies zo leeft als hun voorouders in de achttiende eeuw. De kleding is nog authentiek, op de boerderijen worden geen moderne machines gebruikt en de sociale gebruiken binnen de groep wijken ook sterk af van wat er in het Amerika van de twintigste eeuw gangbaar is.

Samuel en zijn jonge moeder, een weduwe, moeten mee naar het politiebureau, waar Samuel een groot aantal fo-

to's krijgt te zien om de dader van de moord aan te wijzen. Hij blijkt echter de schuldige te herkennen in een hoge functionaris, een zwarte politie-inspecteur die notabene een onderscheiding heeft gekregen.

John Book, die al een poos met vermoedens jegens zijn superieuren rondliep, ziet die vermoedens nu bevestigd. Hij neemt de man die hem heeft opgeleid, in vertrouwen maar weet niet, dat deze man de hoofdschuldige is, en het brein achter een groot corruptieschandaal. Wanneer hij dat ontdekt, beseft Book dat zowel Samuel als zijn moeder, maar ook hijzelf min of meer vogelvrij zijn. Hij brengt de vrouw en haar kind tijdelijk bij zijn zuster onder en probeert op eigen kracht zijn collega te bereiken van wie hij zeker weet dat die wel betrouwbaar is. Maar in de parkeergarage wordt er al een aanslag om hem gepleegd.

Hij weet de volgende dag de moeder en de kleine Samuel naar hun woongemeenschap terug te brengen, maar zakt

daar in elkaar en ziet zich genoodzaakt onderdak te accepteren. Dat is maar goed ook, want de gealarmeerde politie-top heeft een meedogenloze jacht op zowel John als de kleine Samuel ingezet.

John Book wordt door de jonge Rachel liefdevol verpleegd en onvermijdelijk ontstaat er iets moois tussen de man uit de twintigste eeuw en de vrouw die twee eeuwen vroeger leeft. De vader van Rachel heeft dat feilloos in de gaten en waarschuwt zijn dochter voor de sociale gevolgen die een dergelijke relatie binnen de strenge geloofsgemeenschap zou hebben. Verder dan een dansje in de schuur, op de 'loszinnige' tonen uit de autoradio van John Book komen de twee dan ook niet, en de blonde Daniël, eveneens lid van de Amish, kan zeker zijn van zijn huwelijk met Rachel.

Tenslotte komen de politiemannen op het spoor van Book en de eindafrekening is spectaculair en bloedig. Als drie moderne cowboys, gekleed in Van Gils-pakken en gewapend met uitermate modern schietgereedschap zie je ze op een ogenblik de landelijke weg naar het dorp inslaan, en de controverse tussen de agressie van de huidige tijd en het pacifisme van de Amish kon niet mooier worden geïllustreerd. Natuurlijk is John Book de grote overwinnaar en, voor zijn leven beïnvloed door de sfeer en de overtuiging van de Amish, keert hij uiteindelijk terug, bedroefd nageblijkt door de kleine Samuel en diens moeder.

Met deze film levert de Australische regisseur Peter Weir opnieuw iets heel bijzonders af. In Amerika heeft 'Witness' al hoog op de bezoekerslijsten gestaan en ook voor Europa zijn de verwachtingen heel gunstig. Peter Weir is de man achter films als 'Callipoli' en 'The year of living dangerously'. Fascinerend is het beeld dat de film schetst van de leefwijze van de Amish. Ronduit beschamend is de manier waarop de Amerikaanse toeristen zich gedragen, wanneer ze zich op zondag aan deze mensen komen vergapen en misbruik maken van het feit, dat de Amish pacifisme tot een principe hebben verheven en nooit iets terugdoen, al worden ze ook nog zo belachelijk gemaakt.

Leo van Opzeeland

Harrison Ford als de politieman John Book en Lakas Haas als de kleine Samuel in 'Witness'

film in 't kort

Johnny Dangerously

Vrouwelijke regisseurs zijn nog steeds, ook in Amerika, zo dun gezaaid dat ik altijd even extra de ogen uitwrijf en de oren spits wanneer er een produktie van een vrouw wordt aangekondigd. En helemaal wanneer een vrouw een film blijkt te hebben gemaakt over een onderwerp dat bij uitstek mannelijk is: het gangsterdom in de jaren dertig. Amy Heckerling is er echter volledig in geslaagd met 'Johnny Dangerously' een film af te leveren die van begin tot eind boeit, waar je permanent om zit te lachen en die op een onnavolgbare wijze het genre van de gangsterfilm op de

Regisseuse Amy Heckerling op de set van haar film 'Johnny Dangerously'

hak neemt. Johnny Dangerously is in wezen een jongen met een hart van goud en een rein geweten, op het pad der misdaad beland doordat hij voortdurend geld nodig heeft om de doktersrekeningen van zijn ziekelijke moeder te betalen. Maar zijn jongere broertje laat hij koste wat kost doorleren, en uitgerend deze broer wil Johnny, van wie hij niet weet dat dat zijn eigen bloedverwant is, achter tralies krijgen. De film is uitermate lichtvoetig gehouden en Michael Keaton (Night shift, Mr. Mom) blijkt daar voorbeeldig in te passen als Johnny Dangerously himself. Leuk hoor!

Scène uit 'Beyond the walls' (rechts de regisseur Uri Barbash)

Beyond the walls

In de Israëlische film 'Beyond the walls', die in het land van herkomst werd overladen met onderscheidingen, komt de haat tussen Joden en Arabieren weer eens in alle hevigheid aan bod. De film speelt zich volledig af binnen de muren van een gevangenis, waar zowel Joden als Arabieren zitten opgesloten. Een van de hoofdfiguren is Uri, leider van een groep Joodse gevangenen, hevig patriot en een harde noot om te kraken voor het bewakend personeel. Lijnrecht tegenover Uri staat Issam, een lange blonde Palestijn, veroordeeld voor terroristische aanslagen in dienst van de PLO. Hij voert de Arabische gevangenen aan in hun niet aflatende stroom pesterijen en schermutselingen tussen de gevangenen onderling. De gevangenen vormen echter één front, wanneer zij zich tegen de leiding keren om te protesteren tegen de slechte omstandigheden binnen het cellencomplex. Een van de bewakers die de gevangenen van drugs voorziet, heeft een machtige positie waar hij misbruik van maakt... 'Beyond the walls' is een uitermate boeiende film, deprimerend door de uitzichtloosheid van het conflict tussen beide partijen, dat veel verder reikt dan de muren waar in dit verhaal sprake van is. Maar tegelijkertijd toch ook positief, doordat wordt gesuggereerd dat de beide groepen wel degelijk één front zouden kunnen vormen, wanneer ze het over het doel van een dergelijke actie eens zouden kunnen worden. Moeilijk, adembenemend om naar te kijken, aangrijpend zeker en helaas uitermate actueel. Regie was van Uri Barbash.

Man of flowers

Paul Cox, een Hollandse regisseur die in 1965 naar Australië emigreerde, leverde met 'Man of flowers' een juweel van een film af, maar wél voor fijnproevers. De film vertelt het verhaal van een soort mannelijke Eline Vere, Charles Bremer. Hij heeft een gecompliceerde jeugd achter de rug met een strenge vader en een moeder met wie hij een zeer sterke band had. Er was thuis geld en cultuur. Die sfeer probeert Charles Bremer te conserveren in zijn bestaan van excentrieke vrijgezel, die zich omringt met bloemen en kunstvoorwerpen. Een vrouw heeft hij niet. Hij permitteert zich slechts één luxe: uit de schilderklas nodigt hij elke week de mooie Lisa bij zich thuis, die zich dan tegen betaling voor hem ontkleedt, waarbij Charles onveranderlijk het liefdesduet uit Lucia di Lammermoor van Donizetti draait. Daar blijft het altijd bij, en na deze uitspatting haast Charles zich wekelijks naar de kerk aan de overkant, waar hij als een waanzinnige op het orgel speelt. De situatie verandert, wanneer Lisa haar oudere beschermheer aan haar vriend David voorstelt. David is een moderne schilder, ooit succesvol geweest, maar inmiddels aan de drugs geraakt. Hij ruikt geld en probeert een van zijn doeken aan Charles te slijten. Charles gruwet echter van het ongenueanceerde

Norman Kaye in 'Man of flowers'

kladwerk van David en beseft bovendien dat zijn kleine vriendin bij deze bruut direct gevaar loopt. Dus verzint hij een even artistiek als grotesk einde voor deze bedreigende factor in zijn kalm bestaan...

Behalve deze drie hoofdfiguren wordt de film bevolkt door nog een aantal zeer ongebruikelijke personages. De toon is kunstzinnig en speels, met een vleugje dramatiek en een grote dosis gevoel voor absurditeit en schoonheid tegelijk. Ik heb mijn ogen uitgekeken, maar of iedereen dat zal doen kan ik niet met zekerheid zeggen.

L. v. O.

**WIE BEN
IK**

ALS IK IN DE ZON LIG, BEN IK ZWART.

ALS IK KWAAD BEN, BEN IK ZWART.

ALS IK ZIEK BEN, BEN IK ZWART.

ALS IK HET KOUD HEB, BEN IK ZWART.

ALS IK HET WARM HEB, BEN IK ZWART.

ALS IK DOOD BEN, BEN IK ZWART.

ALS JIJ IN DE ZON LIGT, BEN JE BRUIN.

ALS JIJ KWAAD BENT, BEN JE ROOD.

ALS JIJ ZIEK BENT, BEN JE GEEL.

ALS JIJ HET KOUD HEBT, BEN JE BLAUW.

ALS JIJ HET WARM HEBT, BEN JE ROOD.

ALS JIJ DOOD BENT, BEN JE WIT.

EN DAN NOEMEN ZE MIJ EEN KLEURLING!!

gedicht

Het 'Advertentielied' werd geschreven door leden van het Bredaas Socialistisch Koor en is overgenomen uit de liederenbundel 'Vraag me niet om liefdesliedjes...'. Het, in partijpolitiek opzicht, onafhankelijke koor bestaat sinds 1977 en wil een bijdrage leveren aan de strijd die op vele terreinen door mensen wordt gevoerd. Ze zingen op markten, manifestaties en demonstraties en vinden het belangrijk om steeds weer liedjes te vinden of te maken die hun maatschappelijke betrokkenheid tot uitdrukking brengt. Veel voorkomende thema's zijn: kern-energie, milieu, oorlog en vrede, recht op betaald werk, wonen en het recht op goede betaalbare huizen voor iedereen. Over de strijd van vrouwen voor gelijke kansen op werk gaat bovenstaand lied. 'Vraag me niet om liefdesliedjes...' werd uitgegeven door De Geus, Postbus 2206 te Breda. Prijs f 11,- + f 1,60 verzendkosten (giro 3236734).

ADVERTENTIELIED

Meisje wil een leuke baan
ziet een advertentie staan
wil je helpen, wil je zorgen
kom vandaag, wacht niet tot
morgen
verplegen is een schoon beroep
noteren van temp. vocht en poep
heerlijk is 't om anderen te helpen
te rennen om hun bloed te stelpen
het werk is wel een beetje zwaar
maar wie echt wil krijgt 't wel voor
mekaar
meisje denkt da's iets voor mij
zo help ik de maatschappij!

Jongen wil een leuke baan
ziet een advertentie staan
wil je een goed vak gaan leren
met veel kans tot promoveren
voel je dan iets voor verplegen
uw toekomst kent vele wegen
hoofd o.k. of desgewenst
medisch-technisch assistent
kom naar onze organisatie
voor wat verdere informatie
jongen ziet wel perspectief
neemt de studie graag voor lief

Men spreekt voor dezelfde baan
man en vrouw verschillend aan
ook in winkel, techniek en kantoor
beslist de man, daar is de vrouw
niet voor
zij mag dweilen met emotie
intussen maakt de man promotie
want nodig is de vrouwenkracht
ten bate van de mannenkracht

berichten

Uitgifte speciale veldpostenveloppe

Ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van de Staf Inspecteur-Generaal der krijgsmacht zal op 13 september 1985 een speciale gelegenheidsenveloppe worden uitgegeven.

Poster 'Wie ben ik?'

De op de pagina's 12 en 13 hier-voor afgedrukte poster is verkrijgbaar in de kleuren blauw, geel, rood, wit of bruin op het formaat 80x120 cm. De poster kan gratis worden afgehaald bij buurtwinkel de Werkplaats, Bewonersorganisatie 8-zaam, Ruysdaelstraat 35, Den Haag, tel. 070-898645. Bij telefonische of schriftelijke bestelling wordt de poster tegen betaling van de portokosten toegezonden (wel even de gewenste kleur opgeven s.v.p.).

De afmetingen van deze enveloppe komen overeen met die van de "First-Day-Covers" (FDC's - 10x19 cm), zoals uitgegeven door de Nederlandse Vereniging van Postzegelhandelaren (N.V.P.H.). De enveloppe voldoet aan de eis van de Kring van Veldpost Filatelisten, is vervaardigd van 90 grams papier en bedrukt met het embleem van de Staf IGK. De enveloppe is uitgevoerd in 2-kleurendruk (goudgeel/blauw) en voorzien van de naam van de staf alsmede van de jaartallen 1945-1985.

De frankering vindt plaats met de gehele serie Bevrijdingszegel, uitgifte P.T.T. 5 mei 1985, waarden 50, 60, 65 en 70 cent. De afstempeling zal geschieden op 13 september 1985 met het Veldpoststempel nummer 1

De adressering zal plaatsvinden op een, zonder beschadiging van de enveloppe te verwijderen, getypt adres-etiket.

De behandeling geschiedt door filatelisten.

Oplage van deze enveloppe bedraagt 4000 exemplaren.

Elke enveloppe is voorzien van een insluiter met daarop in het kort enige gegevens uit de geschiedenis van de Staf IGK.

Bestelling is mogelijk tot 1 september 1985 door storting van f 6,50 op postrekeningnummer 4926358 t.n.v. de Lustumcommissie Staf IGK

De Zwaluwenberg
Postbus 540
1200 AM HILVERSUM

vaste prik

EGO: om er even uit te breken

een goede maat is een persoonlijk
ke maat

soldaat: uniek wezen

officier: tuniek wezen

de oudste leden van het Politbu-
reau herinneren zich nog Napo-
lion's veldtocht

als kaalhoofdigheid de aanwe-
zigheid van hersens suggereert
heeft Reagan tenminste een
reden

Ich bin ein Bitburger

praatprogramma: verbaal or-
gasme

het kabinet haalt weer de broek-
riem aan en bezuinigt op de
etensresten tussen de tanden

het is EGO niet om het even

Alsof er niets gebeurd was

Terugblik van een joods verzetsman

Persoonlijke belevenissen zijn belangrijk, zeker in een wereld, waarin de begrippen goed en kwaad op zijn kop staan. De ex-journalist en verzetsman, Cobie Frank, maakt duidelijk dat het kwade niet zo naars uit de lucht komt vallen. Het wordt voorbereid, langzaam en sluipend. Hij is 25 jaar als de oorlog uitbreekt en een reeks van gebeurtenissen heeft hem hierop voorbereid.

Er is veel moed voor nodig om de waarschuwingssignalen die je in je eigen leven opvangt, niet naast je neer te leggen. De meeste mensen houden niet van waakzaamheid; het is prettiger om te denken dat alles wel mee zal vallen, dat het wel goed zal aflopen. Cobie Frank heeft zijn levensverhaal in drie delen uiteengezet: De oude vrede, de oorlog en de nieuwe vrede.

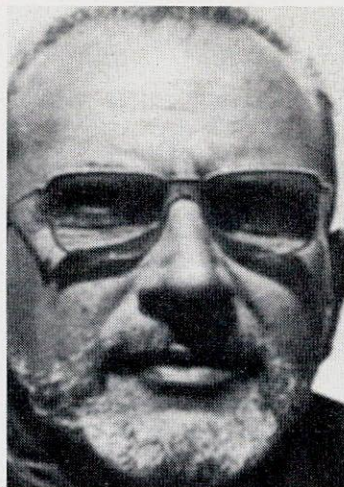
De oude vrede

In 1916 wordt hij in Rotterdam geboren. Zijn ouders zijn liberale joden. De intieme familiesfeer zorgt voor prettige jaren.

Op vijfjarige leeftijd gebeurt er iets dat, zoals hij zelf zegt, onuitwisbaar in zijn geheugen gegrift staat. Twee oudere jongens uit de buurt pakken z'n snoepjes af. Hij voelt zich vernederd en thuisgekomen krijgt hij een driftbui. Nadat hij uitgeraasd is besluit hij voor zichzelf: 'Dat mag nooit weer gebeuren'.

Op de lagere school durft hij een strenge meester te weerstaan. Dat wordt afgestraft, eerst met opmerkingen als: 'Brutale jood, hou je smoel dicht.' Als hij toch zijn mond niet houdt, komt de lineaal eraan te pas. De aanval mislukt, de jongen pakt de lineaal en slaat met een paar klappen de bril en de mond van de meester stuk. De schoolinspecteur komt eraan te pas en de meester wordt vervangen. Gerechtigheid, naar niet voor lang.

Met een vriendje raakt hij verzeild in een demonstratie van socialistische tegenstand tegen de dood veroordeling van Vanzetti en Sacco in Amerika. Het wordt een gerecht tussen politie en demonstranten. Diep ontdaan vertelt hij zijn vader wat hij gezien heeft en hij vraagt of het echt waar is dat die twee Italianen op de elektrische stoel moeten. Zijn vader kijkt hem verbaasd aan en zegt: „Daar geloof ik niets van. Wie zou zo iets verschrikkelijks willen?”

Cobie Frank

Cobie en zijn familie krijgen steeds meer te maken met een omgeving die anti-joods wordt. Op de middelbare school, op het voetbalveld en op straat. In de winkel van zijn vader wordt het personeel uitgeschoold wanneer ze geen kortingen willen geven. Bedreigingen, blauwe ogen en erger. De mensen durven steeds brutaler te worden in hun anti-joodse uitingen. Autoriteiten bemoeien zich er niet mee of ze sluiten de ogen. Een stroom joodse vluchtelingen komt uit Duitsland. Daar is de uitroeiing al begonnen. Maar wie zou dat nou geloven? Wie zou zo iets verschrikkelijks willen?

Cobie ziet het wel aankomen en hij probeert zich fysiek en mentaal voor te bereiden d.m.v. boksen, judo en karate.

De oorlog

Grote troepenconcentraties aan onze landsgrenzen. Niets aan de hand volgens de vaderlandse commentatoren, dat waren slechts Rode Kruis eenheden. Dan het bericht via de radio. Er is wel degelijk iets aan de hand! Duitse troepen vallen Nederland binnen. Verzet o.a. bij de Moerdijk en de Grebbeberg. Grote verwarring, tegenstrijdige berichten. Een onheilspellende stilte in Rotterdam. Een stilte als voorbode van het onheil. Dan vallen de bommen in rijen neer.

Rotterdam, open stad, werd planmatig gebombardeerd. Duizenden stierven in de arme en verkrotte wijken in het centrum van Rotterdam. De gegoede buurten bleven gespaard, evenals fabrieken, loodsen en kaden die de Duitse handelspartners van de Nederlandse industrie konden gebruiken.

De bezetters worden steeds grimmiger. De Telegraaf werd de belangrijkste woordvoerder van de nazi's. De Davidster verscheen en er kwamen speciale koopuren voor de joden. Veel Nederlanders liepen met een boog om de Joden heen. De totale liquidatie werd voorbereid. De Joodse gemeenschap wilde het niet zien. Men vertrouwde op God. De meeste Joden weigerden onder te duiken. Met behulp van de notabelen onder de Joden werden door de Duitsers eerst de arme Joden afgevoerd. Daarna volgden de rijkere. Cobie duikt onder met zijn vriendin Mirjam. Hij zoekt contact met het verzet, maar een Jood is voor een verzetsgroep een extra risico. Hij maakt een plan voor een ondergronds blad. In samenwerking met anderen ontstaat zo Het Parool. Cobie verzorgt de buitenlandse nieuwsdienst. Het wordt een groot succes en onder de schuilnaam Argus staat hij boven aan de lijst van gezochten.

De nieuwe vrede

Direct na de bevrijding gaat Cobie achter collaborateurs en oorlogsmisdadigers aan. Aanvankelijk met goedkeuring van Het Parool, maar al spoedig blijkt hij te diep te graven en achter te belangrijke mensen aan te zitten. Van alle kanten wordt hij geboycot, alle wegen lopen plotseling dood. Door Engelse en Amerikaanse topmensen wordt hij uitgehoord. Ze willen namen hebben van communistische verzetsmensen. Een nieuwe heksenjacht. De Russen, kort geleden nog de helden, worden de nieuwe vijand.

Cobie blijft publiceren en aanklagen. Hij wordt door de hoofdredactie van Het Parool ter verantwoording geroepen: „We krijgen moeilijkheden met jouw artikelen. Belangrijke mensen bellen naar de redactie op en er wordt bedreigd met intrekken van advertentieopdrachten.”

Cobie vermeldt verder dat, vergeleken met andere landen, in Nederland het kleinste aantal mensen werd berecht. Er werd met de grootste lankmoedigheid gestraft. In maart 1946 werden tot grote schrik van veel Nederlanders 40.000 NSB'ers vrijgelaten.

Veel belangrijke vragen blijven onbeantwoord. Tijdens zijn speurtocht naar de antwoorden wordt hij soms fijnzinnig en soms hardhandig teruggefloten. Hij komt zelfs in de gevangenis terecht, alhoewel er geen enkele aanklacht tegen hem is ingediend.

Waarom werden ook na de oorlog, de zogenaamde nieuwe vrijheid, de belangrijkste feiten toegedekt?

Hoe kon het gebeuren dat het leek alsof er niets gebeurd was?

Een boek dat mij heel ernstig heeft gestemd en mij met argus-ogen naar de zogenaamde 'nieuwe vrede' doet kijken.

Ellen Broshuis

Alsof er niets gebeurd was van Cobie Frank verscheen bij Uitgeverij In de Knipscheer te Haarlem. Prijs f 28,50.

Leven, wonen en werken in Seedorf (1)

„Ze moeten de Wittenberg vierkant oppakken en in Seedorf neerzetten“

Begin dit jaar werd in Seedorf adjudant E. J. (Ed) Engberink de gouden medaille voor 36 jaar langdurige, trouwe en eerlijke militaire dienst uitgereikt. Met het einde van zijn militaire loopbaan in zicht sprak EGO-redakteur Wim Heij met deze beroepsmilitair, die nu al voor de derde keer een lange periode in Seedorf verblijft.

Over het wonen, leven en werken in Seedorf zullen de komende maanden in EGO een aantal artikelen verschijnen. In dit nummer maken we de start: een vraaggesprek met een Seedorf-ganger van het eerste uur.

Adjudant Engberink is in velerlei opzicht een zwerver. Hij kwam via Technische Troepen en de Genie bij de Intendance terecht. Wilde naar Indië maar belandde in Korea (twee keer). Vanaf 1961 pendelt hij tussen Nederland en Duitsland. Volgend jaar gaat hij met pensioen. Bijtekenen zal hij niet. Zijn plan is... zigeuner worden.

Hoe kwam u bij de krijgsmacht?

Als jongen van 16 jaar wilde ik met alle geweld naar Nederlands-Indië, want mijn zuster woonde daar. Ik heb me toen opgegeven voor de mariniers. Ik werd goedgekeurd voor alles, maar ze wilden me hebben als tamboer-pijper. Muziek lag me echter in het geheel niet, dus dat heb ik geweigerd. Toen heb ik me, met mijn 17e jaar, opgegeven voor het KNIL (Kon. Ned. Indisch Leger). Te jong. Ik moest wachten tot ik 18 jaar werd. Doch helaas eind juni 1949, vlak voor mijn verjaardag, werd het KNIL in Nederland opgedoekt. Ging dus ook niet door. In april 1951 werd ik opgeroepen als dienstplichtige. Via mijn dienstplicht ben ik naar Korea gegaan.

Op welke gronden koos u voor Korea?

Dat kan ik me nog goed herinneren. Tijdens de lessen krijgstuicht zat ik altijd te slapen, zoals iedereen. Opeens vroeg de CC, tijdens een van die lessen, om vrijwilligers voor Korea, ik stak ogenblikkelijk de vinger op en zei: daar wil ik naar toe. Ik wist niet waar het lag, ik wist niet dat er oorlog was. Zo ben ik naar Korea gegaan, twee keer zelfs, in totaal 2½ jaar. Terug uit Korea ben ik in opleiding gegaan, de kant van de genie. Jarenlang bij een geniebataljon gezeten, in hoofdzaak het 41e, dat nu in Seedorf zit.

Maar toen ergens anders...

In Wezep en Nunspeet. In 1971 ben ik overgegaan naar de intendance, als beheerder. Werk dat ik nog steeds doe. Ik ben voor het eerst naar Duitsland gekomen met het 41e Geniebataljon, dat was eind 1961. Het geniebataljon heeft destijds een tijd gekend van drie maanden Duitsland, drie maanden Neder-

Adjudant Ed Engberink

land enz. in afwisseling met het 11e Geniebataljon. In april 1963 ben ik als een van de eersten in Seedorf gekomen om het kamp over te nemen van de Duitsers. In juni/juli van dat jaar is de hele club overgekomen. Tot '67 heb ik toen hier gezeten.

Hoe was dat in die beginperiode?

Laat ik een paar voorbeelden geven. Zaken als burgerlijke stand waren toen,

„Ik ben anders groot gebracht in het leger. Ik heb nog steeds de instelling van 24 uur in dienst.“

in tegenstelling tot nu, niet of slecht geregeld.

Ik heb er ongeveer 1½ maand over gedaan om onze, in Duitsland geboren, kleine op papier kwijt te raken. Uiteindelijk hebben twee officieren de kleine ingeschreven in het oorlogsboek, want ik had geen papieren of niets en kreeg moeilijkheden.

In die eerste periode hebben we ook nog een kleine verloren, ook dat was allemaal nog niet zo goed geregeld. Het

was de eerste keer dat zoiets gebeurde in Seedorf, dat moest allemaal uitgezocht worden. Maar ook dat kwam ten slotte tot een oplossing.

U zit hier toch niet vanaf 1963?

Nee ik ben in '67 teruggegaan naar Nederland, in '71 weer naar Seedorf tot '76. Toen weer terug naar Nederland, naar Bussum, en in '78 weer terug naar hier. Tot einde diensttijd (1-9-'86) blijf ik nu wel in Seedorf.

De Duitsland situatie is toch heel apart te noemen. Men zit hier, in de Duitse laagvlakte, in militaire termen verstaald, op schootsafstand van de Russen. Raakt u dat?

Nee, nu niet meer. Vroeger wel, vooral als ik denk aan de tijd van Fallingbommetel. Toen waren de spanningen ook groter. In die tijd stond alles beladen op de voertuigen; de munitie stond net buiten Urpe in een dump, goed bewaakt, lichtten er omheen. We hadden ook alles ingepakt staan op de voertuigen. Je had alleen het hoognodige op je kamertje. Dat is allemaal niet meer zo. Jan Sol daat heeft nu zo veel rotzooi bij zich er op zijn kamer. Terecht hoor, want hij moet hier wonen, hè. Wij waren hier toen steeds voor een periode van drie maanden, dan vertrok je weer voor drie maanden naar Nederland. Dat gevoel van de voortdurende dreiging heb ik persoonlijk niet meer en volgens mij velen niet.

Een ander kenmerk is de geïsoleerde ligging van Nederland. Familiekontakten worden een stuk moeilijker. Hoe gaat u daarmee om?

Dat is ook zo. Wij gaan in verhouding nog vrij regelmatig naar Nederland maar er zijn er ook die gaan één, hoog uit twee keer per jaar. Wanneer dat gedurende vele jaren achtereen, het patroon is dan ga je op den duur wel ver vreemden. Wij gaan zo eens per maand naar Nederland, onze kinderen en kleinkinderen opzoeken. Voor mij persoonlijk heb ik nog steeds goed en voldoende contact met Nederland.

Er is hier een kazerne en een Nederlandse gemeenschap, twee eilandjes in 'den vreemde', met voor een belangrijk deel dezelfde mensen. Het risico is aan wezig dat werk- en woonsituatie in elkaar gaan overlopen.

Dat is zeker zo. Nu ik bij het Kazco zit is dat heel anders komen te liggen. Zit je hier echter bij het parate gedeelte, dan voel je dat veel sterker. Wanneer er ook

ets was, of met de soldaten, of alleen het kader, of met z'n allen, dan was je moreel verplicht aanwezig te zijn. Die reis ging zelfs zó ver, dat ook de echtgenotes aanwezig waren om het geheel een bepaalde charme te geven. Genoemd is nu eenmaal anders dan wanneer je met alleen maar kerels onder elkaar zit. Dat werd dan wel van je verwacht. Dat kon op zaterdag zijn, maar ook op zondag of 's avonds, dat maakt niet uit.

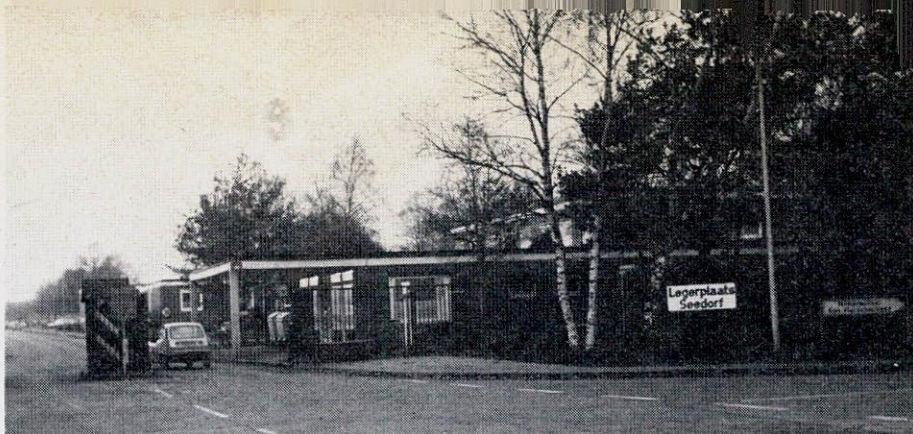
Nu bij het Kazco heb ik daar geen last meer van, dat gaat anders, het loopt veel meer langs elkaar heen, men werkt ook veel meer verspreid. Zit je bij een aparte eenheid, tja, dan moet je ook 's avonds en met het weekend soms aanwezig zijn.

De laatste paar jaar krijg je van die jonge jongens binnen, jonge onderofficieren en ik heb het idee ook bij de jonge officieren, die hebben een andere instelling. Die zeggen rustig mijn vrije weekend is mijn vrije weekend. Ik kan dat niet. Ik ben anders grootgebracht in het leger. Ik heb nog steeds de instelling van 24 uur in dienst. En als er geraagd wordt om te komen, want er is een happening, dan ga ik er heen.

Wellicht speelt de meer geëmancipeerde opstelling van de vrouw van de beroepsmilitair daar ook een rol in. De opstelling van 'het is jouw baan en niet de mijne'?

Kan zijn. Ik kan daar moeilijk antwoord op geven, want mijn vrouw heeft altijd interesse gehad in mijn werk, en nog. Wanneer ik 's avonds thuis kom, vraagt ze altijd wat ik die dag gedaan heb. Wat mij wel is opgevallen, ook hier in Duitsland, dat wanneer je een vrouw van een beroepsmilitair vraagt wat haar man doet, dat ze dat soms niet weet. Waar zit hij dan bij? Dat weet ik niet. Wat heeft hij voor rang? Ja, dat moet je mij niet vragen, want dat weet ik ook niet. Vroeger kwam je zoiets bijna niet tegen.

U woont in de Siedlung in Zeven. Alleen Nederlanders op een kluitje. Levert dat geen druk op voor de enkeling?
Nee. Nu moet ik wel even terug in de tijd, naar '63. We woonden in de enige Nederlandse wijk die er toen was. Daar was het gezellig onder elkaar. Iedereen kende iedereen, iedereen praatte er ook net iedereen. Hetzelfde beeld trof je ook in de legerplaats aan. We stonden allemaal voor elkaar open en we hielpen elkaar waar we maar konden. De tweede keer dat we hier kwamen was dat al een stuk minder, maar het ging nog. Maar nu, onze derde periode, kun je rustig zeggen dat men langs elkaar heen leeft. Wanneer ik nu kijk, bij mij in de straat, ik woon in een hoekhuis, mijn buurman die ken ik, maar daar houdt het echt mee op. Men praat haast niet meer met elkaar. Het is wel goedendag en hallo, maar dat is alles. Vroeger onderweg als we naar Nederland gingen en we kwamen een Nederlander tegen, dan stopten we, vroegen hoe het weer was en omgekeerd, zijn er nog bijzonderheden. Tegenwoordig is het ieder

voor zich, ieder gaat z'n eigen gang.

U heeft het wonen in de Siedlung nooit als benauwend ervaren?

Nee, wanneer je dat zo ervaart is dat je eigen schuld. Je hebt erbuiten allerlei verenigingen. Ik zit bij TUS, een grote Duitse sportvereniging, waar je alle takken van sport kunt beoefenen. Het is algemeen, waar zowel mannen, vrouwen als kinderen terecht kunnen. Wij kegelen er.

„Ik zou ook niet meer in Nederland willen dienen, het is allemaal zo afstandelijk ten opzichte van de jongens.“

U hebt ook contacten met de Duitse samenleving?

Ja, ik ben een aantal jaren inkoper geweest voor de auto-hobby-klub hier in Seedorf. Dan heb je met zakenlui te doen en krijg je haast vanzelf contacten. Via de sport, het kegelen, heb ik ook veel contact met Duitsers gekregen. Wij zijn zeker niet alleen op Nederlanders georiënteerd.

Heeft u daar bewust voor gekozen?

Nee. Dat is zo gegroeid in de loop der jaren. Kijk het is meestal zo, dat wanneer twee militairen elkaar 's avonds tegenkomen, bij elkaar op visite bijvoorbeeld, dan gaan ze heel vlug over dienst praten en dan zit je eigenlijk toch weer in de kazerne. Heb je contacten met Duitsers, dan praat je over andere dingen. Je hoort eens hoe de mensen hier wonen en leven. Persoonlijk vind ik dat je contact moet zoeken met de Duitsers. Mijn vrouw heeft bijv. een Duitse vriendin, waar ze heel veel mee optrekt. Uiteraard naast haar contacten met Nederlandse vrouwen.

U kunt de Nederlandse en de Duitse werksituatie op de kazerne, door de veelvuldige wisselingen, behoorlijk goed met elkaar vergelijken. Zijn er verschillen?

Zeker. In Nederland staat men veel verder van elkaar af, zeker t.o.v. soldaten. Waarom? In Nederland gaat Jan Soldaat ieder weekend naar huis. Terwijl de dienstplichtigen hier de weekenden ook binnen zitten. Je bent dienstengevolg ook meer betrokken op een soldaat, dat geldt ook omgekeerd. Ik zou ook niet meer in Nederland willen dienen, het is

allemaal zo afstandelijk t.o.v. de jongens. Hier is het heel anders. Hier ben je meer een vader. Ik spreek de jongens ook altijd aan met 'zeun'. Zo van 'zeun, kom eens even hier'. Misschien brengt de leeftijd dat ook wel een beetje mee.

Het gevoel wat dichter bij elkaar te staan levert dat geen problemen op in de privé-situatie?

Welnee. In de tijd dat ik bij het trainbataljon zat en daarvoor bij de genie gingen we ook hartstikke leuk met elkaar om, ook met de dames, dat gold even zeer in de vrije tijd. Een gezelligheid die je volgens mij in Nederland niet treft.

Onderofficieren en officieren kunnen uitstekend met elkaar kegelen?

Ja hoor, hebben wij tenminste altijd gedaan en de grootste lol beleefd.

Een onderofficier kan best aanvoerder zijn van een kegelklub waar ook officieren in spelen?

Dat kan zat, maar dat kon vroeger ook. Als ik ver in de tijd terugga, toen ik nog in Soesterberg zat, net terug uit Korea, toen hadden we een gemengd schietteam en daar stonden we om de beurt voor en dan zei je als sergeant 'geeft acht' en dan deed de kolonel ook gewoon mee. In mijn beleving is dat nu niet veel anders. Heeft iemand daar problemen mee, officier of onderofficier, dan ligt dat voor een belangrijk deel bij de man zelf.

Wanneer u terugkijkt op uw dienstitijd, en met name de periodes Seedorf, hoe ziet u dat dan?

Leuk, ik had het pertinent niet willen missen, vooral de beginperiode niet, maar ook het einde niet. Het enige wat mij nog altijd tegen de borst stuit is de legering hier. Wanneer ik in Nederland op een kazerne rijd, bijv. de Wittenberg, dan heb je op die kazerne al een scheiding tussen leef- en werkklimaat. Jan Soldaat ligt daar in hartstikke mooie ►

EGO onthult wie de kastanjes in het vuur leggen

Georges Moustaki

Moustaki behoort tot de jongere generatie franse chansonniers. Eind jaren zestig breekt hij pas door. Een hele generatie jongeren zoekt haar heil in de droomwereld die de figuur van Moustaki oproept. Hij creëert een paradijs rond liefde, vriendschap en luiheid en dat spreekt hen aan.

LE MÉTÈQUE

Avec ma gueule de métèque
De Juif errant de pâtre grec
Et mes cheveux aux quatre vents
Avec mes yeux tout délavés
Qui me donnent l'air de rêver
Moi qui ne rêve plus souvent
Avec mes mains de maraudeur
De musicien en de rôdeur
Qui ont pillé tant de jardins
Avec ma bouche qui a bu
Qui a embrassé et mordu
Sans jamais assouvir sa faim...

DE VREEMDELING

Met mijn smoel van een vreemdeling
Van een zwervende Jood, van een Griekse
herder
en met mijn haren in de vier
windrichtingen,
met mijn betraande ogen,
Die de indruk wekken alsof ik droom...
Ik, die juist niet vaak droom...
Met mijn handen van een stroper,
Van een musicus en van een zwerver,
Die al zovele tuinen hebben geplunderd;
Met mijn mond die heeft gedronken,
Gekust en gebeten
Zonder ooit haar honger te stillen...

Joseph Mustacchi werd in 1934 in Alexandrië geboren als zoon van griekse ouders. Hij kreeg een tamelijk liberale opvoeding en werd al vroeg bekend gemaakt met de franse cultuur. Reeds snel is het de vurigste wens van Joseph om naar Frankrijk te gaan. Als hij een keer in Parijs op vakantie is geweest is hij meteen verkocht. Hij deelt z'n ouders mee dat hij in Parijs voor architect wil gaan studeren. Dit mag, maar eenmaal in Parijs vergeet hij z'n plannen en vult hij z'n tijd met schrijven en tekenen.

Als zanger wil 't nog niet erg lukken in de wereldstad totdat hij Edith Piaf ont-

moet die wel wat in hem ziet. Met het nummer 'Milord' dat hij voor haar schreef, maakt Frankrijk voor het eerst kennis met Georges Moustaki zoals hij dan heet. Het einde van zijn carrière in Parijs als bibliothecaris, bordenwasser, krantenverkoper en journalist komt met de single 'Le Métèque' (de vreemdeling). Moustaki breekt helemaal door. Binnen anderhalve maand kent iedere fransman z'n naam. Doorslaggevend voor het succes is dat men hem met het chanson vereenzelvigt. Z'n uiterlijk van een gebruikte, gebaarde zwerver leent zich daar ook uitstekend voor. Het nummer werd vertaald in het Spaans, het Italiaans en het Engels. De vertaling van Rod McKuen werd in Nederland zeer populair.

Liefde en vriendschap

In het begin van de jaren zeventig overheerst in z'n repertoire de sombere ondertoon. Dat is te horen in 'Il est trop tard' (het is te laat) en in 'Il y avait un jardin' (er was eens een tuin; dit nummer was speciaal voor de kinderen van deze tijd). Langzamerhand echter maakt het fatalisme plaats voor hoop en komen er meer luchthartige liedjes. Het thema 'luiheid' (een eigenschap van Moustaki) keert regelmatig terug zoals in 'Moi, j'ai le temps' (Ik heb de tijd), 'le droit à la paresse' (recht op luiheid), 'Je ne suis qu'un lézard' (ik ben

uit: *Ma liberté* (Georges Moustaki)

Ma liberté
Longtemps je t'ai gardée
Comme une perle rare
Ma liberté
C'est toi qui m'as aidé
A larguer les amarres
Pour aller n'importe où
Pour aller jusqu'au bout
Des chemins de fortune
Pour cueillir en rêvant
Une rose des vents
Sur un rayon de lune

Mijn vrijheid
Ik heb je lange tijd bewaard
Als een zeldzame parel
Mijn vrijheid
Je hebt mij geholpen
Om de trossen los te gooien
Om het doet er niet toe waarheen te gaan
Om te gaan tot het einde
Van de wegen van het toeval
Om al dromend
Een windroos te plukken
Op een straal van de maan

► gebouwen terwijl we hier al vanaf '63 nog in dezelfde gebouwen zitten. Dat gaat er bij mij niet in. Waarom doet men er hier niet wat meer aan? Men renoveert wat, maar het is te klein hier, veel te klein. Er had al lang een scheiding moeten zijn aangebracht tussen werken en wonen.

Wanneer dat wel op een aantal Nederlandse kazernes gerealiseerd kan worden, waarom dan niet hier? Met name een vent die zo'n lange tijd, weken, inclusief de weekenden, hier moet doorbrengen, die heeft er meer recht op dan wie ook. Ik heb altijd gezegd: ze moeten de Wittenberg vierkant oppakken en in Seedorf neerzetten, en omgekeerd.

Geen geld is steeds het argument, maar dan schaffen ze maar twee Leopard's minder aan en je kunt hier heel wat doen.

Maar toch, tevreden over uw diensttijd...?

Een grandioze diensttijd. Juist misschien wel doordat ik meer in het buitenland heb gezeten dan in Nederland.

Volgend jaar september gaat u de dienst uit. Terug naar Nederland? Ja, naar Apeldoorn.

Wat zijn uw toekomstplannen?

Zigeuner worden. Ik heb, vooral de laatste jaren, wanneer we op oefening gingen veelvuldig gezegd: 'dat is een beetje luxe kamperen'. Een veldbedje, een kachel, enz. Alles is beter geregeld. Wanneer ik dan met mijn vrouw op vakantie ging dan had ik altijd het gevoel dat ik echt op oefening ging, want dan moest ik een heleboel dingen zelf doen. Mijn hele plan is weggaan, daarom heb ik ook niet bijgetekend, weg van het luie leventje en zigeuner worden. We

hebben er een auto op gekocht met een caravan om minstens zes maanden van het jaar te kunnen gaan trekken. Naar landen toe waar we nooit zijn geweest. Het Oostblok o.a. Er is een tijd geweest dat ik er niet naar toe mocht. Dat kan straks wel. Dan gaan we naar Hongarije, Roemenië, Tsjecho-Slowakije enz.

Ik zou dolgraag ook naar Rusland willen, maar dat wil mijn vrouw niet. Dat vind ik jammer, want ik heb lange tijd gekorrespondeerd met iemand van radio-Moskou i.v.m. postzegels, maar nogmaals mijn vrouw wil er pertinent niet heen. Deze zomer gaan we een lange periode met vakantie om alles uit te proberen. Kijken hoe het gaat met auto en caravan. Kijken of dat zo maar trekken ons bevalt, zodat we volgend jaar weten waar we aan beginnen.

Wim Heij

'L Y AVAIT UN JARDIN'

'est une chanson pour les enfants
qui naissent en qui vivent entre l'acier
et le bitume, entre le béton en l'asphalte
et qui ne sauront peut-être jamais
que la terre était un jardin . . .

Il y avait un jardin qu'on appelait la terre
était assez grand pour des milliers
d'enfants
qui était habité jadis par nos grands-pères
qui le tenaient eux-mêmes de leur
grands-parents

Où est-il ce jardin où nous aurions pu
vivre
Où nous aurions pu vivre insouciant et
sûr
Où est cette maison toutes portes
ouvertes
Où je cherche encore en que je ne trouve
rien

'ER WAS EENS EEN TUIN'

Dit is een lied voor de kinderen,
die geboren worden en leven tussen het
aas
in het pek, tussen het beton en het asfalt
en die misschien nooit zullen weten
dat de aarde een tuin was . . .

Er was eens een tuin die men de aarde
noemde
die was groot genoeg voor duizenden
kinderen
die werd vroeger bewoond door onze
voorvaders
die hem weer hadden gekregen van hun
voorouders

Maar is die tuin, waarin we geboren
worden
Maar we onbezorgd en naakt in hadden
geleefd
Maar is dat huis, waarvan alle deuren
open zijn
Maar zoek hem nog steeds, maar ik kan hem
niet vinden.

(rechts een luiaard). Ook de liefde
speelt een grote rol, vooral de liefde op
jonge leeftijd. De jeugd is een perio-
de waar Moustaki met veel heimwee op
terug kijkt. Niet alleen aan liefde maar
ook aan vriendschap hecht Moustaki
heel waarde wat we ook terug vinden in
zijn liedjes.
Georges Moustaki geeft de voorkeur
aan vrij neutraal sociaal engagement

waarachter iedereen zich zou kunnen
scharen. In politiek opzicht heeft hij
nooit partij gekozen; hij blijft steken in
vage poëzie zoals in 'Requiem pour
n'importe qui' en 'Marche de Sacco et
Vanzetti' (een mars voor twee Italiaanse
anarchisten die in Amerika tot de dood-
straf veroordeeld werden).

Sfeer

Moustaki probeert de luisteraar zoveel
mogelijk bij de liedjes te betrekken. Dit
doet hij via personificatie van zijn on-
derwerpen zoals 'Ma Solitude' (mijn
eenzaamheid), 'La Paresse' (de luiheid),
'La Vieillesse' (de ouderdom).
Zijn muziek is tamelijk eenvoudig en
draagt de invloeden van de oosterse
muziek, jazz, blues en Zuid-Amerikaan-
se folklore.

Met zijn betrokkenheid en eenvoud van
teksten gecombineerd met welluidende
muziek is Moustaki als geen ander in
staat sfeer te scheppen en daar gaat 't

bij optredens vooral om. Met z'n non-
chalante voorkomen wordt Moustaki
geïdentificeerd met een dromer en is hij
de personificatie van de vrijheid en de
eenzaamheid geworden. In Frankrijk
leeft Moustaki als een mythe die nog
grote aantrekkingskracht heeft op
velen.

Karen Heij

bij opnamen in de Tweede
Kamer zijn de meeste leden
opgewekt

'Een psychologisch onderzoek kan deel uitmaken van de selectieprocedure'

Tja, daar sta je dan toch mooi van te kijken. Dan zie je een leuke baan in de krant en je solliciteert en dan krijg je ook nog een psychologisch onderzoek. Ik ben al veel mensen tegen het lijf gelopen, die daar toch heel vervelende herinneringen aan hebben overgehouden. De meeste verhalen komen neer op: „Ze hadden me al aangenomen, maar ik moest nog even een psychologisch onderzoek ondergaan en daar kwam ik niet door.“ Soms wist men zich ook nog de reden van het slechte verloop van het onderzoek te herinneren.

Als je solliciteert op een baan staat het meestal ook al in de advertentie: 'Een psychologisch onderzoek', kan deel uitmaken van de selectieprocedure.' Vrijwel niemand zal zich door zo'n berichtje af laten houden van een sollicitatie. Immers, dan moet dat maar. Je wilt die baan toch? En, als je geluk hebt... dan red je het. Toch is verschillende malen de vraag aan mij gesteld hoe wij als humanisten daar tegenaan kijken. Nu is zo'n vraag nauwelijks te beantwoorden, want Wie zijn Wij als Humanisten. Het Humanistisch Verbond zal hier misschien even verschillend over denken, als dat er mensen lid van zijn. Laat ik daarom maar persoonlijk deze vraag onder de loupe nemen.

Waarom onderzoek?

Allereerst de vraag door wie nu eigenlijk zo'n psychologisch onderzoek gewenst wordt en waarom.

In alle gevallen wordt door de werkgever opdracht gegeven voor zo'n onderzoek, met als doel om je prestatieniveau te bepalen. Dit betekent dat het ook de werkgever is, die kan besluiten van zo'n onderzoek af te zien, als je dit zou vragen. Maar ja, doe dat maar eens als je afhankelijk bent van werk en dan gelijk al lastig worden. En bovendien, wat is er op tegen dat je prestatieniveau wordt bepaald.

In een folder, die je meestal vooraf krijgt toegestuurd door het onderzoeksbureau, lees je ook nog de geruststellende teksten:

'Men zou kunnen zeggen, dat iemands prestatieniveau ook wel blijkt uit de al of niet door die persoon behaalde diploma's. Maar dat is niet juist. Ten eerste kan iemand wél over voldoende niveau beschikken, zonder dat hij of zij diploma's heeft. Ten tweede is er ook nog een verschil tussen leerverstand en prestatieniveau op de test.

Het is uit ervaring bekend, dat een diploma geen garantie is voor het slagen in de praktijk. Het leerverstand dat u voor het behalen van een bepaald diploma nodig heeft, bepaalt of u leerstof

kunt opnemen en weergeven. Maar uw prestatieniveau – uw intelligentie eigenlijk – vraagt méér.

Intelligentie wil zeggen, dat u ook in staat bent met die kennis zelfstandig in de praktijk te opereren. Het gaat er daarbij ook om of u kunt luisteren. Het gaat er om of u bijvoorbeeld voldoende afstand van uzelf kunt nemen om deel te nemen aan het samenspel met andere mensen, dat bij vrijwel elk soort werk vereist is. Wij menen dit soort eigenschappen in ons onderzoek te kunnen meten.'

En: 'Ook u heeft er alleen maar narigheid van als u op een niveau zou moeten werken, dat u in feite niet aan kunt.' Bovendien: 'Als de uitslag onverhoopt ongunstig voor u uitvalt, mag u besluiten uw sollicitatie in te trekken. De Psycholoog brengt in dat geval gewoon geen rapport uit.'

Maar dáár had je toch niet al die moeite voor gedaan? En je baas had toch al min of meer JA tegen je gezegd? Hoe kun je dan zonder meer je sollicitatie intrek-

ken? Wat heeft je diploma dan nog voor waarde?

Hoe gaat zo'n onderzoek?

Een deelnemer vertelde er het volgende over:

'Het onderzoek zelf viel globaal gespreken in twee onderdelen uiteen, n.l. een eerste gedeelte, waarin de beweeglijkheid en afstandelijkheid van ieder gemeten werd, en een tweede gedeelte, waarin het analytisch en abstraheren vermogen gemeten werd, alsmede de snelheid, akkurasse, het cijfermatie denken en de taalgevoeligheid.

De normering, zo werd meegedeeld, zou tot stand komen door vergelijk met een gemiddelde score van een grote groep anderen (voornamelijk middelbaar geschoolden).

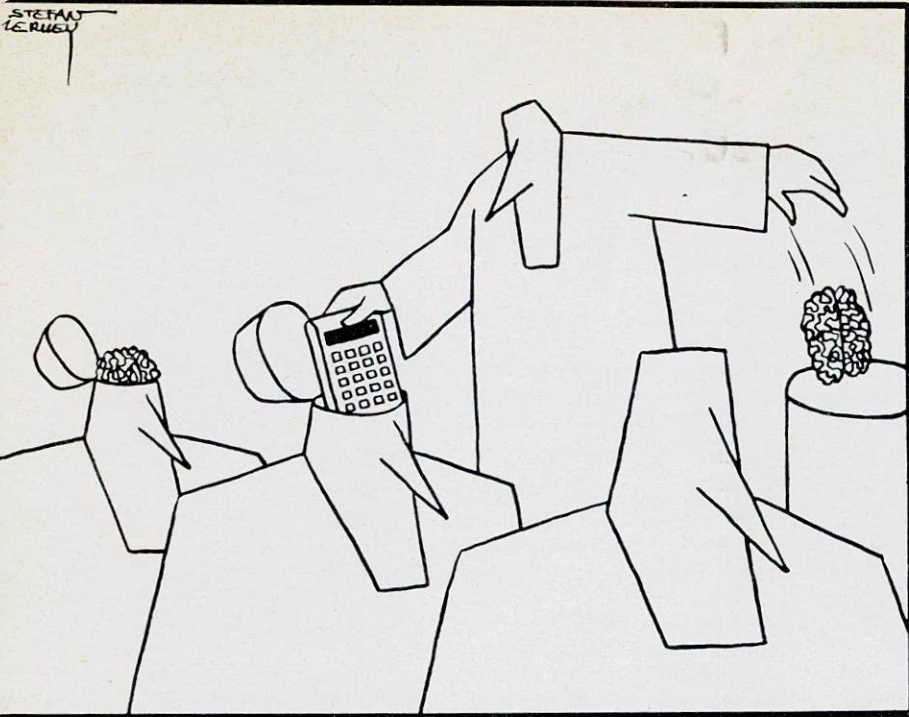
De eerste drie testen (totale eerste gedeelte) bestond uit pakweg driehonderd vragen, die met ja, dan wel met nee beantwoord moesten worden. Veel vragen kwamen in veelvoud terug, hoewel steeds vanuit andere versterkingen of afzwakkingen, aangegeven door woordjes als soms, zo nu en dan, altijd, nooit, enz.

De andere testen waren gebaseerd op keuzemogelijkheden, inzicht, cijfermatig en akkuraat denken (totale tweede deel).'

Een groep onderzoekers (de zgn. 'Holkampgroep' van de subfaculteit psychologie van de universiteit van Amsterdam) omschreef ook hoe zo'n onderzoek verloopt:

'Op verzoek vertoont iemand een bepaald gedrag in een bepaalde situatie. In deze situatie is precies vastgelegd waar deze persoon, de proefpersoon, moet letten. De ander, de proefleider, heeft de touwtjes in handen. Hij weet waartoe het experiment dient en hoe het moet verlopen. De proefpersoon krijgt enkel die informatie die hij nodig acht voor verduidelijking, zodat hij voor een groot deel in het onzekere blijft. Proefpersoon mag slechts op de voorgeschreven manier reageren. Als hij bijvoorbeeld ja of nee moet antwoorden kan hij nooit zeggen „Ik weet het niet“ dit zou als het ware onderminning zijn van het experiment. De proefleider wil ook liever dat de proefpersoon niets tegen hem zegt.

Samenvattend kan worden gezegd dat men in het onderzoek tracht uit de duizend en één mogelijkheden van antwoord woorden één mogelijkheid (A of B, ja of nee) af te zonderen, alles in het we-

stelt de onderzochte slechts op deze mogelijkheid te laten reageren en wel op de voorgeschreven wijze. Mede omdat de onderzochte anoniem is (de psycholoog weet niets van zijn verleden) en slechts het karakter heeft van één van de vele onderzochten gaat hij uit van een norm-proefpersoon.'

Ingreep in de werkelijkheid

Binnen de kritische psychologie wordt dit beschouwd als uit den boze. Immers de norm-proefpersoon is een denkbeeldig individu dat zich in het onderzoek absoluut volgens afspraak gedraagt, die dus zowel in zijn verborgen activiteiten als in zijn zichtbare uitingen slechts doet, wat de proefleider met de instructie 'in hem gelegd' heeft.

Binnen deze eenzijdige gedachtengang roept de psycholoog de vele gedragingen van de mensen te kunnen ordenen met een systeem van wetten die overal en eeuwig geldig zijn. Deze wetten verkrijgt men niet door de werkelijkheid te laten spreken, maar integendeel door zelf in de werkelijkheid in te grijpen. Hij probeert in het onderzoek de veronderstelde wetmatigheid te realiseren.

Andere effecten, die buiten de geplande niet in deze theorie zijn opgenomen, worden dan als **storende factoren** onderscheiden en afgescheiden. De wendingen die de onderzochte vertoont, worden gewaardeerd als **prestatie** en deze prestaties worden dan weer beoordeeld volgens maatstaven van de maatschappij.

Het zal zo langzamerhand duidelijk worden waar ik naar toe wil in mijn betoog. Door uit te gaan van deze **norm-proefpersoon** wordt de mens zoveel mogelijk gereduceerd tot een natuurkundig object.

Feestjes

De eerder genoemde deelnemer vertelt:

"Tijdens het onderzoek werd bijvoorbeeld herhaaldelijk gevraagd „Hou je van feestjes?" „Ben je een gangmaker op feestjes?" „Sluit je je af op feestjes?" „Kun je tijdens feestjes lekker meedoen?", enz. In totaal misschien wel twintig vragen die op dit onderwerp betrekking hadden.

Persoonlijk hou ik **niet** van feestjes en dus heb ik met **nee** geantwoord. Alle andere vragen moest ik derhalve soortgelijk beantwoorden, althans in die kontekst plaatsen. Ja en nee waren de enige mogelijkheden. Er was geen ruimte voor bijvoorbeeld het standpunt „Ik hou niet van feestjes, want er wordt al genoeg gefeest op de wereld (Chili, Iran, Irak, Afghanistan, enz.), maar toch zal ik wel naar een aantal feestjes gaan van fijne collega's en vrienden, of omdat het werk dat met zich mee brengt en dan kan ik me best vermaken."

In het gesprek achteraf werd door de psycholoog gesteld, dat dat nu een voorbeeld was van dat ik te weinig afstandelijk kon denken. Ik had gewoon moeten stellen dat ik die baan koste wat kost moest krijgen en dus hield ik van feestjes (niet te moeilijk doen). Erg extreem doorredenerend zou dat betekenen, dat je bijvoorbeeld door zo te ontkoppelen het ene moment als piloot kunt bombarderen en het andere moment (bijv. de avond na het bombardement) een feestje moet kunnen geven, of ervaren. Sorry, daar pas ik voor.'

Nuanceren is lastig

Dit verhaal maakt duidelijk dat je je een aantal dingen niet aan mag trekken, je moet gewoon kunnen functioneren op 'dat' niveau en daarmee uit. Nuanceringen worden als lastig ervaren en terzijde geschoven.

A-politieke, weinig maatschappelijk betrokken mensen zullen zeer waarschijnlijk hoog scoren in een psychologi-

schisch onderzoek. Politiek en maatschappelijk betrokken mensen zullen veelal midden in de vragenlijst blijven steken. Voor de psycholoog vallen ze door de mand. Afvoeren dus. Gaat dit een nieuwe vorm van 'arbeidsongeschiktheid' heten?

Wat je er mee kan in de praktijk, is vragen in een persoonlijk gesprek aan je werkgever of hij af wil zien van zo'n onderzoek om bovengenoemde redenen (laat hem dit artikel bijv. lezen). Is je inschatting zo, dat je dan wel in kan pakken met je sollicitatie (meestal voel je dit wel enigszins aan), overweeg dan het volgende:

- Binnen de kortste keren walg je van je baan, omdat je doorlopend wordt gedwongen je anders voor te doen dan je bent. Kortom, zie af van verdere sollicitatie of aanvaard dit gegeven en misschien kun je het een aantal jaren uitzingen.

- Of, speel het spel mee, laat ze erin geloven en ga als je eenmaal bent aangenomen je eigen gang en heb maling aan de verwachtingen t.a.v. jou. De kans dat je door de mand valt tijdens het psychologisch onderzoek is hierdoor niet groter of kleiner dan van de andere deelnemers (misschien zelfs toch een streepje voor, omdat je weet waar je mee bezig bent).

- Of je speelt geen enkel spel, je presenteert je zoals je bent, maatschappelijk onbewogen, a-politiek, je wordt aangenomen met lof. In dit geval kom je dit artikel waarschijnlijk nooit onder ogen, want het interesseert je immers niet. Je gaat tot de nieuwe technokraten behoren.

Mijn antwoord tenslotte op de in het begin van dit artikel gestelde vraag luidt: als humanist vind ik psychologische onderzoeken ten behoeve van selectie van sollicitanten onaanvaardbaar.

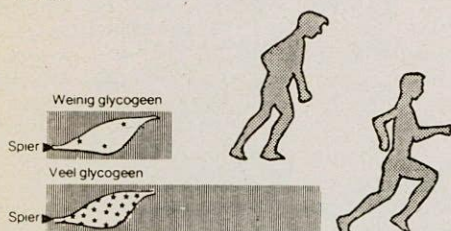
Jan den Boer

EGO verklaart geen middel tot doel

Sportvoeding

Moeten teamsporters anders eten dan bijv. worstelaars of schermers? Wat is de juiste voeding voor wielrenners of atleten? Verschilt het menu van een gewichtheffer van dat van een turnster? Welke normen gelden voor trainingsperiodes en welke voor piekprestaties? Hoe compenseert men het beste vochtverlies? Hoe revalideert je na een blessure?

Op deze en vele andere vragen wordt het antwoord gegeven in het recent uitgekomen boek 'Sportvoeding'. Lange tijd werden aan bepaalde voedingsmiddelen magische krachten toegerekend. Sommige sporters geloven dat nog. Toch is de sport, ook wat de voeding betreft, de laatste jaren in een nieuw tijdperk aangeland. Topsport (niet het minst door de grote belangen die op het spel staan) is een zaak geworden van wetenschappelijke begeleiding. Dat geldt niet alleen voor de training, de techniek en de medische begeleiding, maar ook voor de voeding. Daarom voorziet het boek 'Sportvoeding' zeker in een behoefte. Niet alleen topsporters zullen veel wetenswaardigs in dit boek vinden. Ook het grote legioen van liefhebbers, die zich vaak spiegelen aan de top, zullen aan dit werkje veel hebben. Dit komt vooral door de eenvoudige weergave van de ingewikkelde processen in het lichaam tijdens lichamelijke inspanningen. Doordat het boekje eindigt met menu-suggesties, een calorieënwijzer en een register is het ook nog een heel prak-

tisch naslagwerk geworden waar iedere sporter wel iets mee kan doen. 'Sportvoeding' door Willem van Stuijvenberg werd uitgegeven door Elsevier te Amsterdam. Prijs f 28,50.

Heropvoeding

Het derde deel van de Oost-West serie van Manteau, getiteld 'Het vierkante ei', is een heel opmerkelijk boek. Het is geschreven door de in ballingschap verblijvende auteur Paul Goma en verhaalt, de weerzinwekkende geschiedenis van een heropvoedingsexperiment. Van 1949 tot 1952 vond in de gevangenis van de Roemeense stad Pitesti een onmenselijk experiment plaats. Tegen martelen, zo ontdekten men, is geen enkele weerstand mogelijk mits het onafgebroken wordt toegepast en de gevangenen zelf elkaar onderling martelen. Op deze wijze werden slachtoffer en beul, na het doorlopen van diverse stadia, één persoon. Doel van het experiment was om niet alleen door fysieke foltering (slaan; met sigaretten schroeien van billen en geslachtsdelen), maar vooral ook door psychische druk de tegenstanders te breken. Slechts enkele (overwegend politieke) gevangenen overleefden dit afschuwelijke gebeuren en konden daarover getuigen. Goma bouwde op deze ware, maar onvoorstelbare, gegevens een roman die de lezer beslist niet onberoerd zal laten.

In 1956, toen het experiment al lang was stopgezet, belandde Goma voor vele jaren zelf ook in Roemeense gevangenis, waar hij overlevenden van Pitesti ontmoette. Na jaren van overdenking en aarzeling besloot hij toch deze gebeurtenissen tot thema voor een roman te nemen. Het resultaat is een even weerzinwekkend als indrukmakend boek, dat terecht veel aandacht trok. 'Het vierkante ei' door Paul Goma is een uitgave van Manteau te Amsterdam. Prijs f 29,90.

Verzet tegen Hitler

Niet alle Duitsers 'haben es nicht gewusst'. Sterker nog, er waren er ook die verzet pleegden op een wijze waar men, zelfs veertig jaar na de oorlog, nog stil van wordt. Het boek 'De witte roos', dat onlangs, na twintig jaar uitverkocht te zijn geweest, werd herdrukt doet daar verslag van.

Inge Scholl vertelt in dit boek het verhaal van haar broer en zuster Hans en Sophie Scholl, die met een aantal medestudenten in 1942 in München een studentenverzetgroep vormden. De groep, die vlugschriften verspreidde tegen het Hitlerregime, verwierf de naam 'De witte roos'. De vlugschriften werden gemaakt op een stencilmachine en gebracht naar diverse universiteitssteden, waar ze verspreid werden door anderen. Moedig maar gevaarlijk werk. Na het eerste stencil wordt het vervaardigen en verspreiden steeds riskanter. De Geheime Staatspolizei zet dan ook een grootscheepse jacht in op de groep. Na het vijfde vlugschrift worden Hans en Sophie en een derde student gear-

Inge Scholl DE WITTE ROOS

Het verzet van Duitse studenten
tegen Hitler

IndenToren

resteerd en vier dagen later, na een belachelijk proces, terechtgesteld. Enkele maanden later worden ook de andere leden van de groep opgepakt en eveneens ter dood gebracht.

Inge Scholl vertelt in dit boek, aan de hand van geredde documenten, op so bere wijze de voorgeschiedenis en het verloop van deze studentenverzetgroep. Een ontroerend document. 'De witte roos' door Inge Scholl verscheen bij 'In den Toren' te Baarn. Prijs f 24,75

Antilliaanse schetsen

De Antilliaanse auteur Boeli van Leeuwen (geb. 1922) schreef in de periode 1956-1967 o.a. een drietal romans, die in Nederland niet slecht werden ontvangen. Desondanks werd nadien niets meer van hem vernomen. Onverwacht verscheen onlangs een nieuw boek van zijn hand. Van Leeuwen, die in Nederland rechten studeerde en ook enige jaren een advocatenpraktijk uitoefende, bekleedde na terugkeer op de Antillen diverse overheidsfuncties. Sinds 1983 is hij met tropenpensioen en heeft zich in de armenwijken van Curaçao gevestigd als pro deo-advokaat. Zijn jongstboek 'Schilden van leem' is meer een verzameling van schetsen dan een roman. Schetsen die, via de omzwervingen van de hoofdpersoon Dianklo, een aardig beeld geven van het leven op de Antillen. In dit boek neemt hij het op voor de verdrukten van de samenleving ('de armen worden door god beschermd met schilden van leem').

Mede door het beeldend taalgebruik ('De voorzitter, een man die de gladheid van een aal paart aan de intelligentie van ditzelfde dier, wipte in zijn bureau stoel achterover...') is dit (autobiografische?) boek goed te lezen. 'Schilden van leem' door Boeli van Leeuwen werd uitgegeven door 'In de knipscheer', Haarlem. Prijs f 26,50.

vrede: strijd van bezinning

Doodstop

Bij diezelfde kleine, maar fijne uitgeverij 'In de knipscheer' (met o.a. zijn Indiase en Afrikaanse bibliotheek en voortreffelijke auteurs als Astrid Roemer, Marion Bloem, Leon de Winter, Edgar Cairo e.a.) verscheen in april jl. ook 'Doodstop'. Het is de tweede verhalenbundel, na 'Het zwelgen' (1983) van de jeugdige schrijver Robert Vernooy.

In een zevental kortere of langere verhalen – het kortste telt 5, het langste 55 bladzijden – zet Vernooy zijn onderzoek voort naar de menselijke tegenstrijdigheid. Volwassenen zijn jaloers op de (of hun eigen) jeugd en kinderen benijden de macht van volwassenen. De inhoud van de verhalen, veelal verteld vanuit het gezichtspunt van kinderen, geeft zelden aanleiding tot vrolijkheid. Maar de laconieke schrijfstijl en humorvolle details houden telkens de aandacht gebouwd tot het eind. Een paar korte citaten:

– „Ze hoopte maar dat haar vader niet te lang met God bleef praten, want dan zou het eten koud zijn en dat vond ze zonde.”

– „Otto had al vaak aan Zus en Willie voorgesteld om samen weg te lopen, en ze waren het er altijd wel mee eens dat er zo iets moest gebeuren, maar het was er alleen nog nooit van gekomen. Er kwam steeds iets tussen, zoals school of het avondeten.”

Tenslotte zullen de drie kinderen in dit wel zeer dubbelzinnig getitelde verhaal 'Buitenspel' met hun opa (letterlijk) naar een fatale afloop zeilen.

– „De astronoom heeft geen tijd voor vrienden (en voor vrouwen trouwens evenmin, want Venus eist al zijn aandacht op).”

– „Marco wou dat hij een groot mens was. Misschien zou hij dan ook begrijpen wat er aan de hand is.”

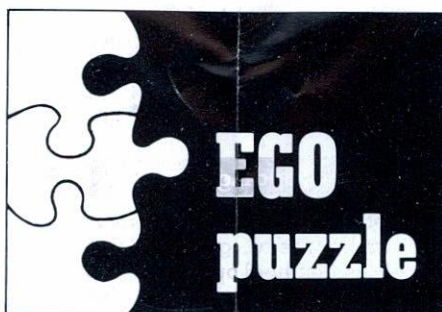
En wat er aan de hand is in het titelverhaal 'Doodstop' is een zonsverduistering. Meesterlijk beschrijft Vernooy de diverse reacties op dit gebeuren van een aantal mensen (een fotograaf en zijn model, een loodgieter en zijn gedetineerde broer, een trommelend sektelid, Marco en zijn ouders), die zich meer of minder bewust gekonfronteerd zien met hun eigen menselijk tekort.

Hopelijk kunnen we van Robert Vernooy in de toekomst meer (een roman?) tegemoet zien.

'Doodstop', door Robert Vernooy verscheen bij 'In de knipscheer', Haarlem. Prijs f 27,50.

Foto: Els Kiers

De juiste oplossing van de visitekaartjespuzzel in het aprilnummer luidde: componist, fotograaf, landmeter en analiste. Prijswinnaars werden: 1. Sld. S. Ykema, Leeuwarden; 2. Mej. L. D. van Merkestijn, OCTD Utrecht en 3. Mtr. I. R. F. van Steijn, Lisse. Zij ontvingen intussen de gevraagde platenbonnen t.w.v. resp. f 25,-, f 15,- en f 10,-. En vanaf deze plaats nog eens onze gelukwensen.

Hiernaast weer eens een zandloper, waarvan de 15 van boven naar beneden in te vullen woorden als volgt zijn omschreven:

- onderofficier (8)
- neerslag na een vulkaanuitbarsting (7)
- op een bepaalde plaats (6)
- neerslag (5)
- niet een (4)
- getal (3)
- voegwoord (2)
- klinker (1)
- lengtemaat (2)
- slet (3)
- part (4)
- deel van een breuk (5)
- nobeler (6)
- gedeelte van een erfenis (7)
- gedeelte dat geveerd is (8)

Oplossingen dienen voor 6 augustus a.s. (eventuele winnaars worden be-

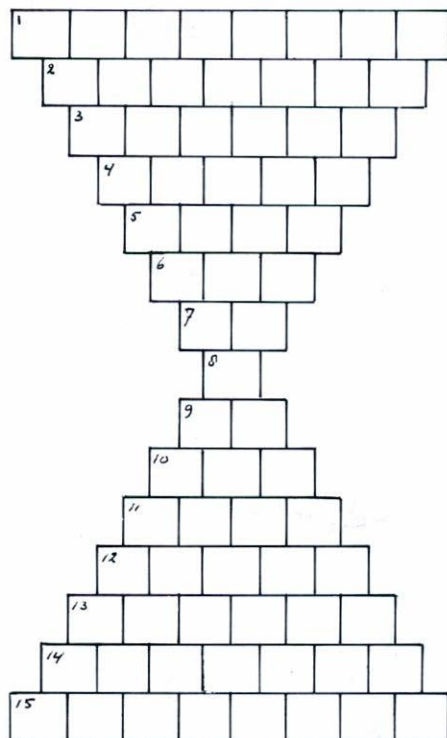
Jacht op een 'killer'

'De auto, een grijze Landrover, werd onbeheerd aangetroffen op de bandijk. Een veiligheidsriem hing naar buiten en werd door windstoten bij vlagen opgetild. Het metalen gordelstuk klepperde op het asfalt.'

Zo begint de nieuwe roman 'Bandijk' van Wim Hazeu. De spanning die de auteur vanaf het eerste moment in zijn boek brengt weet hij tot het eind vast te houden.

Deze onbeheerde auto is het begin van een achtervolging van het verleden. Hoofdfiguur is de TV-journalist Den Schrijver die, na een stukgelopen huwelijk, in het dijkdorp Wijnderen tot zichzelf probeert te komen. Daar ontdekt hij op het kerkhofje de graven van twee vliegeniers van een Engelse bommenwerper. Nadat het vliegtuig in augustus '43 was teruggekeerd van een bombardement in Duitsland werd het in brand geschoten. De bemanning moest zich met parachutes in veiligheid zien te brengen, hetgeen lukte. Twee vliege-

Zandloper

kend gemaakt in het septembernummer) te worden gestuurd naar: EGO-redactie, Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist. Vermeld duidelijk naam (en evt. rang), adres en voorkeur voor boeken- of platenbon. Succes!

niers worden echter door een landwachter aangehouden en 'op de vlucht neergeschoten'.

In het zo vreedzame dorp was dus in de oorlogsjaren een 'killer' aan het werk geweest. Wie was deze landwachter? Den Schrijver gaat op jacht. Een originele roman.

'Bandijk' door Wim Hazeu is een uitgave van Nijgh en Van Ditmar, Den Haag. Prijs f 24,90.

Wim Heij en Frank Spoelstra

